

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio I. De iuramento.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO,
SEGOBIENSIS, THEOLOGI,

Ordinis Prædicatorum,

Liber Octauus de Iustitia & iure.

P R O E M I V M.

Quando primum libros istos de iustitia & iure in lucem dedimus, materiam iureiurandi, & adiurandi qua se inter illos iure optimo insinuabat, ob id missam fecimus, quod seorsum libellum paucis ante diebus de re illa ediderim. At quoniam in vulgus Latine & Hispanè illum scripsi, ob idque non omnibus scholarum nervis rem amplificavi, multi ex me efflogitarunt. ut hac secunda impressione id de integro elucubrarem: est enim res seu dignissima, his maxime temporibus quando iurandi licentia tantam peierandi consuetudinem peperit: ut iuxta Christianis enormitatem huius criminis persuadere valeas. Id quod Christianis inueteratè denigrat. Annui ergo nil uentus, si ex eodem libello quam plurima huiusmodi transcriptus. Ille enim in solum usum plebis cedere potest. Cogitavi ergo libellum septimum de cambijs, qui breuissimus erat in sexto de usuris ponere, ac post septimum de voto, octauum usum de iureiurando & adiuratione collocare. Ordinum unum. D. Thom. ut haecenus feci prosecutus.

QVÆSTIO PRIMA, DE IVRAMENTO.

S. Thom. 2. 2. quæst. 89.

ARTICVLVS PRIMVS.

Iurum iuramenti definitio, sit bona.

QUÆSTIONEM de iuramento in decem articulos distribuit Sanctus Thomas, quorum primò quaeritur quid sit, secundo sitne licitum, & cetera alia quæ suo ordine patebunt. Vbi forsitan quis illico ordini obijciat, primum fuisse quaerendum, ut Philosophus 2. post admonet, primum iuramentum sit, quam quid sit. Respondetur autem in moralibus idem esse quaerere, an res sit, & an licita sit. quæ quidem quaestio praesupponit quid sit: ex notitia enim eius scire potest, an licitum sit. Merito ergo primum de definitione quaeritur iuramenti. Ad quam quaestionem D. Thom. quatuor conclusionibus respondet. Prima, iurare est Deum in testimonium assumere. Et dicitur iuramentum ob id quod sit quasi pro iure introductum. Alii autem iurare esse Deum in testimonium vocare, sub quibus verbis D. Thom. quaestionem proposuit. Et sumitur ex quodam sermone Augustini de periurio, qui est inter sermones de verbis Apostoli 2. super verbis Iacob 5. Nolite iurare &c. Vbi ait quid est iurare per Deum, nisi testis est Deus? Verum tamen D. Thom. ad prohibitionem diuinam alludens, ne nomen Dei in uanum assumamus, cordarius pro-

iuo.

inuocare, dixit, assumere. Probatio autem conclusionis sumitur ex fine & causa iurandi. Iuratio namque est veritatis confirmatio in rebus moralibus, quæ in particulari contingunt iuxta illud Apostoli ad Hebræos sexto. Omnis controuersia finis ad confirmationem, est iuramentum: huiusmodi autem confirmatio certa esse nequit nisi Deus in testem aduocetur: ergo iurare est Deum in testem assumere. Secundæ autem præmissæ ratio est, quod in scibilibus, quæ in ratione posita sunt, confirmatio veritatis procedit ex his, quæ sunt naturaliter nota: atque adeo illis neque testibus neque iuramento opus est. In moralibus verò quæ contingunt sunt atque adeo nimium varia, non potest res ratione constaberi. Sed opus est testibus. Testimonium autem humanum duplici de causa fallax est: nempe & ex vitio voluntatis hominis, qui contra id quod mente sentit, ob malitiam pronuntiare potest: & ex defectu intellectus: quia ob ignorantiam sæpe de occultis, & de absensibus fallitur. Cum ergo his de causis omnis homo sit mendax, dictorum veritas solo Dei testimonio satis confirmatur. Id quod Apostolus loco modo citato admonet dicens, Homines per maiorem se iurant. Hinc ergo perspicacior definitionem scolastico more hanc eliciamus. Iuramentum est dictio per diuinam attestationem confirmata: ut dictionis nomine, affirmationem & negationem complectamur: Dei vero appellatione, res quoque diuinas nempe creaturas in ipsum relatas. Enimvero qui per creaturas iurat, nomen aliquod illis inesse profitetur, siue falsum, ut idololatras, siue verum: ut orthodoxi, quod Deum in creaturis existere profitemur. unde de iusurandum ait de officijs Cicero est affirmatio religiosa. Et Aristoteles etiam in Rethorica ad Alexandrum, iusurandum est, cum diuina veneratione dictio, probationis expertis Dictionis nomine affirmationem complexus est negationem. Adiecit autem, probationis expertis, hoc est, quæ alia probatione caret: nimirum, ut naturam penitus iuramenti parefaceret: quod utique citra necessitatem, ubi res aliter probari non potest, non est licitum. At quantum ad etymologiam, iusurandum a iure dicitur: ob id forte (ut Augu. in citato sermone insinuat) quod qui iurat ius veritatis Deo reddit: iuxta illud Euangelij, reddes Domino iuramentum: puta honoris ius: quippe cui vultu ipsissima veritati proprie competit de omnium & conuentorum veritatem suo testimonio constabere. Quamuis fortasse rei gratia applaudit quod hic D. T. docet: nempe iusurandum ob id a iure dici, quod pro iure sit introductum. Id enim quod iuratur pro lege habendum est, ac veluti ius ipsum sanctè seruandum. Id quod verbum Pauli denotat, dicens: iuramentum esse finem omnis controuersia, ac si lege esset sancitum. Quare iura post præstitum iuramentum nullam aliam inquisitionem permittunt: iniuria enim aliqui irrogaretur Deo.

Testimonium humanum fallax.

Definitio iure iurandi.

Cicero Aristot.

Iusurandum etymologia.

Secunda conclusio S. Thom. est diuina testimonium quandoque per iuramentum ad asserendum præsentia uel præterita inducitur: quandoque uero ad confirmandum id quod in futurum promittitur. Quorum prius dicitur iuramentum asseritorium posterius uero permissorium. Res est quæ suis ipsis nominibus sit clara. Quod si aliquas nonnunquam iuramentum asseritorium esse respectu futuri, ut cum quis iurat, cras fore, ut pluat. Respondetur S. Thom. locum secundum iuramenti naturam. Haud enim futurum contingere asserendum est, nisi quatenus in suis causis iam est notum, ut cum quis iurat se facturum quod proposuit facere: iuramentum uero leue, & temerarium etiã de futuro potest esse asseritorium.

Tertia conclusio. Ad ea quæ sunt necessaria, perque rationem inuestiganda non inducitur iuramentum: & est intelligenda conclusio in sensu prohibitorio. Quasi dicat illa non licet iuramento confirmare. Derisibile enim videtur. Imò, ut infra patebit vitium est, si quis in disputatione scilicet opinionem suam, ubi ratio non occurreret, iureiurando confirmaret. Quocirca non accipit necessaria pro his solis quæ euidencia sunt. Nam in speculabilibus altera pars contradictionis semper est necessaria ut altera sunt paria uel non licet neutra sit nobis euidens quare vitiosius iures peccas, atque adeo si iures quantum rem esse a substantia differentem alia ue quamlibet opinionem. Alia conclusio adhibetur in solutione tertij & ideo suo ordine uidenda sunt argumenta. In primo exponit particulam definitionis, assumere Deum. Non enim quicumque testimonium Dei adducit, iurat: ut concio-

natoris

maiores & prelectores & disputantes cum testimonio sacra citant non iurāt: eo quod testimonio illa Deus sua sponte dedit ad suas asserendas veritates. Quare cunctas illas, nihil aliud faciunt quam referre Dei asserita. Iurare autem est illum in testem asserionum nostrarum implorare. In solutione secundi exponit illam particulam euangelij Mat. 5. Reddes altissimo iuramenta tua. Videtur n. iurans nullum ius Deo reddere. Respondet ergo dupliciter: vno modo, quod dicatur ius Deo reddere qui iuramentum implet: nam illi suam fidem obstrinxerat, & potest etiam hoc in iuramento asseritio intelligi: quando quis verum asserit. Secunda vero expositio est ad rem magis accommodata, nempe quod qui iurat, eo ipso quod iurat, ius hoc est honorem Deo debitum illi reddat, videlicet eum agnoscendo & confitendo infalibilem esse veritatem. Quocirca Hieron. 3. Deus de filiis Israël conquerebatur, quod tum deliquissent, iurassentque, in his qui non erant dei, id est honorem iuramentorum sibi proprium in deos falsos transfudissent. Tertium denique argumentum est. Aliud est officium iudicis, aliud verò testis. Sed quandoque iurando imploratur iudicium potius diuinum, quam testimonium, ut eum execratoria iuratio qualis est illa Psal. 7. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Respondet autem quarta conclusio duplex est iuramentum, scilicet simplex, ut quando seu Deus seu creatura simpliciter ut testis ascitur, ut Deus est mihi testis, per Deum &c. Alterum verò execratorium, quod etiam dicitur imprecatorium, cum adducitur in testem & pariter in vindicem, ut tanquam iudex vindictam falsitatis sumat, ut dispeream si non ita sit, que quidem etiam forma iurandi antiqua fuit, ut 2. Reg. 3. Hoc faciat mihi dominus & hac addat, & quod vtrunque sit iuramentum hinc patet, quoniam cum Deus in testem adducitur, ut reuelator veritatis. Hanc verò reuelare potest aut simpliciter interne, aut exterius eum puniendo, qui mentitur. Quare & hoc quoque est iuramentum. Et ad hoc reducitur quando imploratur ut præmiator veritatis. Ut si dicas, sic me Deus adiuret, sic vitam meam seruet &c. Nam hic subintelligitur pars aduersa. Alioqui Deus me perdat &c. Ad ho-

rum pleniorē intelligentiam colligendum imprimis nobis est, quibus modis contingat iuratio vbi primum asseritum sit. Nulla dictio simplex seu affirmatio sit, seu negatio, que præ se non fert testimonij, aut execrationis imaginem, est iuramentum. Simplicissima verò omnium est illa Matthæi 5. nobis admonita, est est, non non. Quod est dicere ad id quod est, respōdere affirmando est, & ad id quod non est, negando. Vide quam candidas, quamque sinceras. Christus voluit nostras esse asseritiones. Duabus n. minimis syllabis admonuit esse explicandas. His n. verbis omnia expressit: Interrogat fecerimne, aut dixerim? respondendum m. hi. feci, aut non feci, dixi, aut non dixi. Imò & verba excusare possumus dicendo, sic, aut non. Simplex etiam asseritio censetur si aduerbium aliquod aut nomen adiungatur, quod nihil asseritionis, aut negationis mutat: ut si dicas, verè, in veritate, certè, profectò, sanè, & id genus reliqua nullum reuertat iuramentum. Item si dicas, in fide mea, aut in fide ingenui viri, aut in bona fide nihil iuras, quia non asseris fidem in testem. Sed sensus est, te secundum fidem loqui, que in dictis & conuētis seruanda est. Secus si dicas, per fidem Dei aut Christi: Nam tunc iuras per sacrum, sicut per euangelium, quous fortunè, si diceres: in fide boni Christiani aut religiosi, non esset iuramentum, sed sensus esset, te id pronunciare secundum fidem humanam, quam bonus Christianus seruare debet. Sunt autem verba non bene sonantia maxime in viris religiosis. Quando verò adhibetur, per, ut si dicas, per meam fidem, videtur inde species conflare iuramenti sicut per meam animam, aut per meam vitam. Idem discrimen apparet si dicas in mea conscientia, aut per meam conscientiam. Idem n. censetur in mea conscientia, ac si dicas, id a quo quod sentio: sed cum addit, per videatur accusatiuus formam testis inducere, ob idque iuris timorati animi ab his omnibus abstinendum est. Et præsertim religiosi ab eo quod alunt per habitum D. Francisci, aut D. Dominici, est. n. iuramentum tum nobis indecorum, tum & audientibus assonum. Per hæc autem de cæteris censendum. Secundò ad dignoscendas iuramentorum differentias notandum triplici ex capite variari. Primum ex parte obiecti, diuiditur in

Quibus modis contingit iurari.

Verè, in veritate &c.

Triplici ex capite variari. Primum ex parte obiecti, diuiditur in

Soto, de iust. & iur. A a a asser.

asserorium (ut dictum est) sub quo intelligitur negatiuum & promissorium. Secundo ex parte illius per quem iuratur diuiditur in iuramentum per Deum & iuramentum per creaturas: quod ut art. 6. latius patebit fieri potest uel blasphemè, ut iurare per Herculem, per Iouè aut per Solem e ratione qua idololatrarum qui creaturas pro Deo colunt: uel catholice sicuti per sanctos per euangelia aliaue creaturas in Deum relatas. Atque hic modus iurandi per creaturas potest fieri aut per simplicem attestationem ut in exemplis modo positis, aut per execrationem iudendo creaturam iudicio & vindictæ Dei, si aliter est. Quemadmodum Genes. 42. legitur patriarcham Ioseph iurasse per salutem Pharaonis. Et homines seu per proprias, seu per charorum simili schemate iurant. Sed de his artic. 6. Tertio denique variantur iuramenta per varias formas & exempla iurandi. Primum quippe, idemque vetustissimum iuramentorum exemplar fuit olim lege veteri celebratum uiuit Deus: aut, uiuit Dominus. Id quod Deus ipse docuit illam gentem, tum suo exemplo, tum etiam lege. Iurauit enim ipse Nu. 21. uiuo ego, & ita precepti Moysi renuntiare populo, uiuo ego dicit Dominus. Deinde per Hier. ca. 4. Iurabis, uiui Deus. Fuit namque hoc ius iurandi specimen tunc temporis ad abominandum abolendumque Ethnicorum iuramenta apposuissimum. Iurabant quippe aut per elementa aut in anima saxa, aut per Iouem & id genus homines uita defunctos. Vnde Danielis ultimo. Nunquid est Bel Deus uiuens? cum tamen ille qui in testem ascitur, præsens esse debeat, idemque rei confusus, quæ iuratur. Idem ergo est, uiuit dominus, ac si dicas, illum, in testem assero, qui non modo uitam uiuit immortalem, sed ubique adest: neque tantum iurantis uerba audit uerum & intima cordis inuenit: qui ideo neque decipi potest, nec uult quenquam seducere. Ad hanc formam reducuntur dicere, Coram Deo loquor, ut Paulus ad Galat. 1. & Deus scit. Quamuis istæ possunt accipi & denunciantur & inuocantur. Et quidem priori modo non sunt iuramenta, sed sensus est, Ego scio: scio, sed tamen uerba mea Dei scientia submittit. Ipse enim quid uerum sit nouit. Quare in uiris timorati animi

ubi dolus adest, non est iuramentum. Si autem inuocantur, dicatur diuinam scientiam in testimonium inuocando, ut si dicas, Deus scit quod non mentior, iuramentum est. Sicut illud Pauli, Ecce coram Deo, quia non mentior. Quocirca illud Petri, Ioannis 21. Tuscis domine, quia amo te, formam profectò habet iuramenti petinde ac Deus scit. Quamuis si tantum respondisset: Tu scis, sensus esset: Tu scis an aniem te, quod non esset iuramentum: cum aut asserendo dixit, Scis quia amo te, uisus est Christum in testem protulisse. Secunda post hanc formam iurandi est, testor Deum, aut, testis mihi est Deus. Quæ uisus est ad Roman. Paul. atque hæc expressius refert naturam iuramenti; est siquidem iurare (ut supra dicebamus) Deum aut diuisa in testes citare. Atque ad hanc formam reducitur illud ad Roman. 9. ueritatem dico in Christo Iesu & non mentior. Tertia forma fit expressio uerbo iurandi, ut iuro Deum, &, per Deum, ut Genes. 22. Per memetipsum iurauit aut sub tacito uerbo, proferendo solam propositionem, ut si dicas, per Deum, per sanctos, & per euangelia: sic & sic est. Quia uerò absque ulla uerborum prolatione, cum quis rogatus ac iussus, manu crucem aut euangeliorum uolumens attingit intendens an uenisse iurare uerè iurat. Sunt præter ea figure alie, & phrasæ, quæ uulgus trutinæ iuramentorum testimonia: cum sint multo peiore nomine dignæ. Vi uoco Deo: Deum fit per modum iurantis, est. n. abusus uotum pro iuramento uisum pare Deum pœniteat, aut Deo indolat, non credo, discredo, atq; id genus alia, quæ diuersis nationibus diuersa sunt: in usu. Sunt n. non iuramenta tantum, sed aperte blasphemie. De quibus questione secunda copiosius dicendum est. diuiduntur autem iuramenta uel ex parte causæ in liberum & coactum illud quod sponte fit, hoc autem per vim. Item in iuramentum prudens & incautum illud, scilicet quod a prudentia proficitur, hoc autem ex imprudentia, ut si rem uel absque iustitia iuras uel absque iudicio. Item ex parte effectus, ut in sacerum quod in bonum fit, & dolosum quod fit ad decipiendum, de quibus omnibus suis locis nidebitur. Nunc tamen interim circa has diuisiones dubium facile

Genes.
42.Viuit
Dñs.

SOTO
de iustitia
Legibus
Dñi
13

est suboritur. Vtrum iuramenta assertorium, & promissorium sint eiusdem speciei. Apparet enim pars negatiua vera, propterea quod asserere & polliceri abque iuramento diuersæ figuræ sunt & speciei. Itemque dubium ratio offert de simplici & execratorio. Nam qui execratur, malum sibi iudicio Dei imprecatur. Ad vtrumque tamen breui responso eodemque bimembri sit satis. Respondetur namque si ratio iurandi per se in omnibus consideretur eiusdem esse omnia speciei: Deum enim in testem implorare siue in assertionibus siue in promissionibus fiat siue in execrationibus eadem est iurandi species, quia idem est testis & testimonium. Differunt tamen accidentiè, hoc est ratione materiei, quæ per se alio genere differunt, vt pollicitatio & assertio, si enim animal per album diuidas & nigrum, licet per se duæ sunt differentia coloris, sunt tamen genere animalis accidentaria. Secundum dictum sit quod quamuis simplex iuramentum, & quod sit execratorium eiusdem sint speciei, nihilominus aut virtus aut vitium iurandi alteri seu virtuti seu vitio imperat, sicuti vbi quis ob machiam suatur. Quare qui in se execratorie iurat imperat virtuti maledictionis supra se, & qui perperam iurat imperat eidem vitio. Est enim execrari horrore & abominationi rem habere: significat ergo qui per execrationem iurat ad eò mendaciam abominari, vt si mentatur rem horrendam sibi optet accidere. Et ad hoc etiã reducitur, vt supra dicebamus imprecatio benedictionis. Sic me Deus adiuet &c. quæ abusiue dicitur execratio propterea quod videtur illam à contrario sensu includere.

ARTICVLVS II.

Vtrum iurare sit illicitum.

Habito quid sit iurare, subsequitur inquisitio vtrum sit licitum. Et respondet D. Thom. duabus conclusionibus. Prior est. Iuramentum secundum se est licitum & honestum. Id quod duplici ratione probat, videlicet ex origine, vnde sit honestum, quoniam ius iurandum or-

tum ex catholica fide habuit, qua homines credunt & profitentur Deum infallibilem omnium habere veritatem & provisionem. Secundo ex fine vnde sit licitum, quia inductum, vt ait Hebræos 6. Paul. est vt sine litibus imposito homines in pace & tranquillitate viuat. Secunda conclusio: Iuramentum ob malum vsum, id est quia si sine necessitate & cautela sit in malum cedit. Primum quia irreuerentia sit Deo ex leui causa cum in testem adducere. Secundo quod ea iurandi consuetudine periculum peierandi creatur, ob id quod homo facile verbo delinquit. Vnde Iac. 3. si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Vnde & Eccles. 23. dicitur iurationi non assuescat os tuum multi enim casus in illa. Hic primum omnium notandus est sensus primæ conclusionis, iuramentum secundum se est licitum & honestum. Videtur enim sibi post contradicere art. 5. vbi admonet idcirco non esse appetendam iurationem, quod non numeratur inter ea que sunt per se appetenda. Atque adeo docet non esse per se virtutem, sed ratione necessitatis. Responso tamen est, quod secundum se, aliter hic quam illic vsurpat. Hic enim idem est iuramentum secundum se, quod consideratum vt abstractum ab v su hoc vel illo. Illic autem idem est quod consideratum seclusa necessitate. Sunt enim aliquæ virtutes quæ per se seclusa aliæ necessitate habent speciem boni, vt charitas, religio &c. Aliæ verò quæ seclusa necessitate per se non essent virtutes. Vt penitentia, quæ nisi peccatum ingruisset in orbem, non esset virtus. Et tale est iuramentum, vt illic explicabitur. Secundo, meminisse oportet hæresim fuisse, vt lib. 3. distinctio. 59. refert Bonauentura Manichæorum: quamuis Guid. Carmelita, non nisi Vualdens. eam impingat nullo latens esse licitum iurare. Quippe quod à Christo Matth. 5. prorsum interdictum aiebat, est tamen manifestissimus error. Cui quidem in primis reclamation testimonium Deut. 6. quo D. Thom. priorem conclusionem affirmat. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis. Nam et si imaginem potius permissionis, præferat quam præceptionis, est nihilominus vera permissio tanquam rei licitæ, ac si dixisset: Non tibi simpliciter iurare iu-

Secundum.

Duplex virtutum genus.

beo, sed ubi eam necessitatem ratio attulerit, non per falsos deos, sed per me iurabis.

Hieron. Tameñ Hieron super Math. cap. 5. & refertur 22. questio. 1. can. considera cui & Theophilactus astipulatur, permissionem illam non intelligat, ut fieret sine culpa, sed ut usura permittitur & meretricium, tanquam minus malum. Ait quippe iurare per Deum concessum fuisse illi populo: non quod rectè hoc facerent, sed quod melius, puta minus malum esset per Deum, quam per idola iurare. Hoc autem non planè intelligo. Nam iurare si consideretur sine veritate & iustitia & iudicio, nunquam fieri neque in illo populo potuit contra culpam, & ideo in hoc sensu nunquam fuit concessum: ubi vis autem illi comites adsum licitum est iurare: quapropter absque ullo dubio intelligitur permissio licita. Sed forsitan sentit Hieronymus vana iuramenta per Deum permissa fuisse Iudæis, hoc est leuioris illis fuisse prentiam quam nobis, ut auerterentur ab idolatrarum iuramentis per creaturas. Et in hoc sensu subdit quod euangelica veritas non recipit iuramentum, cum omnis sermo fidelis pro iure iurando sit. Non autem quod neget iuramentum quando legitime fit, licitum est se. Ingenue quippe illic ait, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit eum per quem iurat. Est ergo catholica veritas iuramentum quandoque esse licitum, & contraria falsitas hæretica. Et probatur secundò præter allegatam auctoritatem exëplis ipsius Dei & Sanctorum. Iuravit enim Deus per semetipsum Abraham (ut habetur in Genesi) quod ex eius semine missurus esset super omnes gentes benedictionem. Veruntamen Deus non ea ratione iurat qua homines: nempe quod indigeat veritate suam iuramento confirmare. Tam firma quippe est simplex eius assertio, quam iuratio: iurat enim per semetipsum. Sed ut concilio Toletano habetur quod 22. questio. 4. cano. immutabilis refertur, iurare Dei est à seipso ordinata nullatenus conuellere, sicuti penitere, eadem ordinata cum voluerit immutare. Sic enim per Hieremiam dicitur: Loquar aduersum gentem, ut e radicem & destruiam & disperdam. Si penitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego penitentiam à malo quod cogitavi, ut facerem eis. Itaque quod Deus sine iuramento affirmat, non nunquam eum comminatorium immutat: quod verò iuramento assertit immutabile firmat. Et ideo mysterium filij sui tanquam immutabile iuramento firmavit Abraham. Vnde in Phil. 109. è regione iuramento Dei eius opponitur penitentia. Iuravit enim, inquit, Dominus, & non penitebit eum, id est qui iuravit non penitebit. Tu es sacerdos in æternum. &c. Et ad Hebr. 6. Paul. Volens, inquit, Deus abundantius ostendere immobilitatem consilij sui, interposuit iurandum, ut per duas res immobiles (scilicet pollicitationem & iusiurandum) quibus impossibile est mentiri Deum formissimum solatium habeamus. Quod si quaeras utrum Deus possit iurare per alium à se. Paulus illic negatiter respondet. Homines enim, inquit, per maiora se iurant, Deus autem, quia maiorem se non habet, iurat per seipsum. Ratio verò cur per alium iurare nequit, est eadem ferme ratio ne qua Deus iurat angelus: de quo Apocalyp. decimo, legitur iurare per vicentem in secula seculorum. Non quod celestis. Angelus iuratoria firmitate indiget, quoniam mentiri nequit: sed ut D. Thom. præfenti questio. art. 10. ait: Si ad ostendendum id quod affirmat ex infallibili fixaque & immutabili Dei dispositione procedere. Prepositio per, designat auctoritatem in eo per quod iuratur que sit principium confirmandi veritatem, veritas autem quam Deus profert, non potest per aliud certius principium stabiliri, potest tamen iurare in alio tanquam in illo cuius ministerio suam enuntiat veritatem. Vnde super illud Amos 4. Iuravit Dominus in sancto suo, ait glossa. In seipso, vel in filio, vel in al quo electo angelo, vel in homine. Et Hier. addit, vel in omni quod factum est. Iurare autem hominis ut præfati sumus, est Deum in teste suæ dictionis asserte. Quod & sanctis in usu fuit. Adiuravit enim Abraham famulum suum, dum eum in Mesopotamiam legauit quæstum exotem. Et in libro suo. Et in iure iurando, viuunt Dominus, vti sunt crebro David & Salomon, & reliqui Patriarchæ. Nam (ut est apud Hieremiam) illud iurandi excoptum concessum erat tunc temporis. Atqui sub lege Euangelica Paul. variè quoque iurasse competunt: ut ad Roma Testis est mihi Deus.

Iuramentum Dei & Sanctorum.

Iurare Dei qd.

SOTO
de Iure
Legibus
DII
13

Jurare non unquam est præceptum.

Præceptum iurandi naturale & diuinum.

Deus & ad Gala. Ecce coram Deo, quia non mentio: quinta tamen religione & veneratione quaestione sequenti adnotabitur. Hæsitabit autem forsitan hic lector virum iusiurandum non solum permissio sit, verum etiam non nunquam affirmatum præceptum. Ad quod citra ullam controuersiam affirmanter responderetur. Hoc. n. in primis patet ex vsu. habet. n. ius quæcunq; publica potestas, ita ciuilibus quâ spiritualis iure & more exigedi à ciue, & à quocunq; sibi subdito iuramentum ad deiegentia coercendaq; mala, quæ siue in republice pernicie oboriuntur, siue in iniuriâ proximâ. Et qui tunc non iuraret contra præceptum ageret non solum obedientia, verum & religionis, cuius generis, vt ar. 4. patet est iuramentum. Quin vero quandoq; non requisitus tenetur vir bonus iusiurandum offerre, vel ad liberandum innocentem à morte vel pro alio magno bono publico. Et tunc vsq; adeo bonum est iurare, vt non iurare delictum sit: quæ utiq; ratione huiusmodi iuramenta dicuntur simpliciter necessaria vt pote quæ sine culpa prætermitti nõ possunt. Atq; illic præceptum verum habet psalmus ille, Laudabuntur omnes qui iurant in eo, nimirum in Deo Quod si per cunctâ do in stiteris qualenam præceptum sit. Responderetur esse naturale & diuinum perinde ac madaata Decalogi. Atq; hoc est quod rationes D. Th. planè demonstrat. Probat. n. ratio prior, iuramentum ab honore honestum fieri, qui Deo à iurante deferretur: id illud per fidem Catholicam consistit esse se caput perennemq; fontem omnium veritatum, habereq; omnium provisionem. Id quod à S. Th. non sine causa appositum.

• Quamquam n. consistat Deum esse omnium scientem, nisi profiteremur curâ habere nostri non esse idoneus, qui in testè à nobis adduceretur. Nã alioqui licet posset, fortasse nollet nobis asserta attestari nostra. Itaq; vt hæc rationem plene perspicias: sicut naturali lumine varietates omnes per sua cuiusque principia sapiens demonstrat: siquidem auctore Arist. tunc vnâ quamque rem scire arbitramur, cum principia prima vsque ad elementa cognoscimus) ita & eadem nos admonet naturalis ratio: sed præsertim catholica fides & religio, vt dubia omnia rerum in humanis cõmercij contingentium, quæ aliter definite nequeunt, per diuinum testimonium,

quasi per primum supremumque veritatis principium, & fontem omnino confirmetur. Atqui ex hoc capite, nempe quia iurare ex fide catholica nascitur, sub genere religionis hanc virtutem, art. 4. collabimus. Secunda item ratio palam ostendit præceptum esse naturale. Est namque homo animal suapte natura politicum & ciuile: haud tamen humanam respublica perdurare valeret, nisi fides, quæ, vt auctor est. 1. de offic. Cicero. dictorum est conuentorumque constantia & veritas firmum inter homines haberet fundamentum: quod profectò absque diuino testimonio stabiliri nequiret. Etenim si status humane innocentie perdurasset, nunquam concessum fuisset hominibus iurare, eo quod nulla occurrisset tunc iurandi necessitas: sed simplici verbo prestarent sibi homines mutuo certam fidem. Ad hæc nos ergo sinceritatem reuocare sasagens Christus, ait, sit sermo vester est est, non non. At verò quoniam inter alias plagas, quas nobis versurus ille serpens impexit (qui vt habetur Ioan. 8.) mendax semper fuit & pater mendacij, hæc fuit vna insignis, quod auctoritas hominum vsque adeò fuit exinde sauciata & labefactata, vt non facile homines digni sint, quibus adhibeatur fides, clamante Psalmista: Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Atqui ab hac latione aliorum subinde accepimus incredulitatis vulnus: nempe quod cum difficultate quæ nos lateat credimus. Ob hanc ergo necessitatem indulta nobis diuinitus est iurandi facultas. Ex quo colligitur iuramentum non esse illarum virtutum, vt paulo ante dicebamus, quæ per se absque vlla necessitate sunt virtutes, sed earum quas sola necessitas numero virtutum apponit. Indulset enim Deus nobis hanc iurandi facultatem, ob suam in nos charitatem, nempe vt sine litibus inapposito, in pace semper & tranquillitate viuamus. Id quod ad subsequendum intellectum plurimum conducit. Et ex hac parte est hoc naturale præceptum: nempe ob necessitatem confirmandæ inter homines fidei, supposita autem necessitate, tunc quòd non nisi per verum Deum iuremus, aut per creaturas in ipsum relatas, non solum naturale, sed ius diuinum positum est. At qui hic est sensus testimonij citati. Deutero. 6. Quare

Naturalis fides.

Ioan. 8.

Psalm. 15.

testimonia diuina adducta, vt illud ad Hebr. 6. Quod iuramentum est omnis controuersia finis ad confirmationem ius explicans naturale. Vnde Iurifconsultus in c. de iureiuran. ff. Maximum inquit remedium expediendarum litium in vsum venit iuristurandi religio. Et lib. offi. Cic. Nullum aut vinculum adstringendam fidem iureiurando maiores nostri arctius esse voluerunt. A eodem Philoso. 1. c. 3. Res inquit honorabilissima est iuramentum, cuius ideo venerationem nunquam antiqui tribuerunt, nisi illis quos pro Deis colebant. Sed rogas nunquid tunc solum licitum est iurare, quando simpliciter necessarium, puta in precepto. Respondetur, non tunc solum, verum quando fuerit vtile tunc et est licitum. Duo namque illud faciunt legitimum, scilicet iusta necessitas & pia utilitas.

Offert tamen nobis non infimam ambigendi rationem, locus ille euangelicus Christi, Matth. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Vnde D. Tho. primum exruit. Nam cum relata. Iudaeorum seu licentia, seu facultate adiecerit. Ego autem dico vobis est omnem nobis ocluisse iurandi locum. Quod ideo interpretatus Iacobus Apost. Ante omnia, inquit, fratres mei, nolite iurare: Non ergo solum non est preceptum, imò nec videtur permissum.

D. Hiero. super eundem locum facit se extricat, dicens, non prohibuisse illic Christum iurare per Deum, sed tantum per creaturas blasphemè, ponendo in illis finem, vt idololatras faciebant. Atque in eandem sententiam subscripsit Innoc. extra de iururan. canon. Et si Christus. Quam quidem hic D. Tho. deserit, Augustinum sequutus aliter sententem. Et re vera euangelium ipsum prater Augustini auctoritatem plane demonstrat: deteruisse nos Christum ab omni iuramento, siue per creaturas, siue per Deum. Id quod hoc pacto conuincitur. Non tantum nos hoc loco iurare iurabam, se re vera immo dicè per illas iurare, etiam vt ille populus citra idolatriæ labem in more habebat.

Nam cum veritas illas sancta que lege casset. Non periurabis, & reddes altissimo iuramenta tua, adiecit. Ego autem dico vobis non iurare omnino, nec per calum, & cet. Palam constat non tantum vetuisse nos per creaturas idololatriæ more iurare, sed illo quoque pacto quo referuntur

in Deum, tunc enim redduntur iuramenta Deo. Si autem reprehendit iurare catholicè per creaturas, quod subinde intelligendum est, quando fit sine necessitate, arctius increpare voluit iuramenta per Deum, Nam quibus casibus fas est iurare per Deum, simul & per creaturas orthodoxè iurare licet: & quibus non est licitum iurare per creaturas, maius nefas est iurare per Deum. Licebat namque illi populo, sicut nobis iurare per creaturas. Quæ utique ratione Christus, Matth. 23. Phariseos insimulabat, quod dicerentur plebè iurare per templum aut per altare non esse iuramentum, sed iurare per aurum templi, aut per oblationem, propterea quod periuros imposita poena auri & oblationis castigabant. A cecidit in confirmationem sententiæ huius creaturarum differentia, quibus rem Christus explicuit. Deus quippe vii factorum sapientes docent, tribus modis in rebus existit: qua certe ratione per creaturas iurare licet. Existit inquam in illis per essentiam, presentiam, & potentiam. Vnde quo explicaret modum, primum meminit celi & terre. Cælum namque sedes thronusque Dei, idcirco censetur, quod illic existimatur potissimum reside, vbi conspicitur terra vero eò occupatur scabellum pedum eius, quod hæc omnia inferiora, veluti vestigia sunt ipsius. Et quia Cælum, vt habetur Esaiæ 23 & terram implet, per periphrasim depingitur quasi homo, qui cælo sederet, & terram pedibus contingeret. Ciuitas autem Hierusalè, loca omnia facta designat, vbi Deus colitur, illic enim præcipue existimatur esse per presentiam, vbi orantes eum illo colloquimur, sed nomen natione capitis vniuersa complexus est, quæ eius nomen & potentie subduntur. Et ideo in causam quod nefas est iurare per caput, subneuit, quod naturam capitis iurare non possumus de albo in nigium. (& si arte possumus capillos defecare) quoniam tota natura opificium est Dei. Constat ergo illic à Christo nos quodamtenus esse iuratione per creaturas interdictos, quatenus in ipsis Deus existit: nempe sine iustitia, veritate, iudicio. Ex quo fit planè consequens vt iam supra illatum est, & iuratione per Deum vrgentiore nobis ratione interdicti, vt pote quæ quando fit abiq; necessitate & utilitate peior est. Subiicit illud tamen

in Deum, tunc enim redduntur iuramenta Deo. Si autem reprehendit iurare catholicè per creaturas, quod subinde intelligendum est, quando fit sine necessitate, arctius increpare voluit iuramenta per Deum, Nam quibus casibus fas est iurare per Deum, simul & per creaturas orthodoxè iurare licet: & quibus non est licitum iurare per creaturas, maius nefas est iurare per Deum. Licebat namque illi populo, sicut nobis iurare per creaturas. Quæ utique ratione Christus, Matth. 23. Phariseos insimulabat, quod dicerentur plebè iurare per templum aut per altare non esse iuramentum, sed iurare per aurum templi, aut per oblationem, propterea quod periuros imposita poena auri & oblationis castigabant. A cecidit in confirmationem sententiæ huius creaturarum differentia, quibus rem Christus explicuit. Deus quippe vii factorum sapientes docent, tribus modis in rebus existit: qua certe ratione per creaturas iurare licet. Existit inquam in illis per essentiam, presentiam, & potentiam. Vnde quo explicaret modum, primum meminit celi & terre. Cælum namque sedes thronusque Dei, idcirco censetur, quod illic existimatur potissimum reside, vbi conspicitur terra vero eò occupatur scabellum pedum eius, quod hæc omnia inferiora, veluti vestigia sunt ipsius. Et quia Cælum, vt habetur Esaiæ 23 & terram implet, per periphrasim depingitur quasi homo, qui cælo sederet, & terram pedibus contingeret. Ciuitas autem Hierusalè, loca omnia facta designat, vbi Deus colitur, illic enim præcipue existimatur esse per presentiam, vbi orantes eum illo colloquimur, sed nomen natione capitis vniuersa complexus est, quæ eius nomen & potentie subduntur. Et ideo in causam quod nefas est iurare per caput, subneuit, quod naturam capitis iurare non possumus de albo in nigium. (& si arte possumus capillos defecare) quoniam tota natura opificium est Dei. Constat ergo illic à Christo nos quodamtenus esse iuratione per creaturas interdictos, quatenus in ipsis Deus existit: nempe sine iustitia, veritate, iudicio. Ex quo fit planè consequens vt iam supra illatum est, & iuratione per Deum vrgentiore nobis ratione interdicti, vt pote quæ quando fit abiq; necessitate & utilitate peior est. Subiicit illud tamen

tamen

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

famen, quoniam minori ad maius cuides
 erat argumen-um. Quapropter Iacobus
 documen-um Christi explicatus referens,
 ait ca. 5. Ante omnia si artes charissimi, nolite
 iurare, neque per caelum, neque per ter-
 ram, neque aliud, quodcunque iuramen-
 tum: hoc est, neque per Deum, neque per
 aliam creaturam. At protinus hinc argu-
 mentum robustius exurgit. Si Christus nos
 illis modis iurandi per Deum & creaturas
 interdixit, qui antiquo populo liciti erant,
 in nullo ergo casu reliquam ullam nobis
 fecit facultatem iurandi. Id quod concessu
 esset absurdissimum, cum auctor ipse na-
 turæ ius tum necessarium naturale, non sit
 credendus abrogasse. Respondet ergo in li-
 bro de mendacio August. c. 15. quod cum
 Paul. post mandatum Domini non semel
 iuraverit, ipse nobis mandati sensum aper-
 uit. Vnde quod dictum est, nō iurare om-
 nino, subintelligendum est, absque vigen-
 te necessitate. Ne scilicet iurando, ad facili-
 tatem iurandi veniatur, & ex facilitate, ad
 consuetudinem, atque ita ex consuetudine
 ad periurium decidatur. Et infra: Intelli-
 gendum est, inquit, illud quod positum est
 omnino, ut quantum in te est, non affectus,
 non ames, nō quasi pro bono cum aliqua
 delectatione appetas iusiurandum. Hæc il-
 le. Hoc tamen si verum fari licet, non ple-
 nē rei satisfacere videtur. Id enim totum
 quod August. ait nobis esse prohibitū, pa-
 riter erat & illi populo interdictum. Quo-
 niam non modo iurare sine vidente neces-
 sitate, verum & consuetudo & appetentia
 iurandi iure naturæ prohibita est: ius au-
 tem naturæ non solum Hebræos, verum &
 vniuersos mortales sēper obligauit: Chri-
 stus verò aliquid nobis singulare inhibere
 visus est, quandoquidem nos cum illis cō-
 ferendo dixit: Audistis quia dictum est an-
 tiquis, ego autem dico vobis. Relolutio er-
 go responsionis (si verum conijcimus) est,
 quod est legislator noster nihil prorsus no-
 bis vetuerit, quod antiquis non erat veti-
 tum; explicuit tamen aliquid, quod illis nō
 erat vsq; adeo apertum, ac deinde docuit,
 id quod illis erat turpe, nobis ratione sta-
 tus esse turpius. Ad cuius intellectum no-
 tandum, viz. que partem esse præceptum
 naturale, scilicet & iurare quando ratio id
 admonet, & neutquam iurare quando ne-
 cessitas neque vtilitas adest. Idem enim est
 iurare non omnino, ac si dicas, non occide

re, non furari, &c. Sed rogās cur non adie-
 cit, nisi in necessitate aut cum vtilitate. Re-
 spondetur. Ut in expositione Decalogi
 libr. 2. respondimus id non fuisse opus:
 quoniam præceptum naturale sub quan-
 tumcunque vniuersalibus verbis propona-
 tur nullatenus includit casus quos natura
 ipsa non comprehendit. Quod enim iudex
 malefactores, aut suum quilibet aggressi-
 forem occidat, non est exceptio illius præ-
 cepti, non occides; quoniam similes ca-
 sus nunquam illic fuerunt inclusi. Eodem
 ergo pacto, nolite iurare omnino, casus
 necessitatis non includit. Quapropter per
 inde omnino antiquos, vt nos obligabat.
 At verò, vt ex verbis Euangelij coniectari
 licet, populus ille vel Pharisæorum sedu-
 ctione, vel ob suam cœcunitiam non arbi-
 trabatur intramenta per aliquas creaturas,
 vt per templum & altare esse iuramenta:
 quod Christus (vt modo dicebamus) Matt.
 23. declarauit. Et ideo forsitan neque puta-
 bant, licet falsum dicerent esse periuros: &
 ideo ait Christus, nolite iurare omnino.
 Vbi aduerbum omnino, non excludit om-
 nes casus: (quandoquidem multi neces-
 sitatem iurandi afferunt) sed modos omnes
 & figuras iurandi, vbi non adest necessitas,
 scilicet neque per caelum, neque per terrā,
 &c. quæ ipsi non pro iuramentis ducebāt.
 Itaque sicuti in precedentibus monitis.
 Audistis quia dictum est antiquis, non oc-
 cides: ego autem dico vobis, quia omnis
 qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: nō
 adiecit illud quasi antiquitus esset licitum,
 sed id quod ignorabant explicuit, sic vbi di-
 xit: Nolite iurare omnino, neque per coe-
 lum, &c. Nil vetuit quod vetitum non erat
 sed explicuit iuramenta per creaturas ve-
 re esse iuramenta. Ob idque esse illicita
 quando sunt vana. Diuus Bonauen. lib. 3.
 distin. 39. quæst. 2. art. 1. nescio quid hic di-
 stinctionis comminiscitur. Ait enim Chri-
 stum non dixisse: Omnino nolite iurare.
 Nam tunc omnes vniuersaliter exclusis-
 set casus: sicuti qui ait, omne animal non
 est homo, omnē hominem à ratione ani-
 mali excludit, sed dixit: Nolite iurare om-
 nino. Vbi cum omnino ponatur post ue-
 gationem non facit sensum, nisi particu-
 larem, vt si dicas, non omne animal est ho-
 mo: quare non fuit sensus, vt nullo modo
 iuremus, sed quod non omnibus casibus
 iuremus. At verò non crediderim Chri-
 stum

Dubita-
 tio.

Nobis
 turpi iu-
 rare quā
 antiqs.

stum huius dialecticæ meminisse, sed vniuersum dixisse ne iurarem. Subintellesta tamen, vt dictum est, restrictione iuris naturalis, scilicet vbi vel necessitas, vel pietas aliud exegerit. Super hæc autem forsanos Christus admonitos hoc mandato curauit iuramentorum frequentiam, multo nobis esse turpiorem quam illis. Christiani enim illa deberent lucis opera de se vbi que præstare, vt ad conciliandam inter se fidem nullo indigerent iuramento. Debet enim vt ait Christus iustitia nostra super illam Iudæorum abundare. Vnde super Matt. citatus supra Hieron. Veritas, inquit, euangelica, iuramentum non recipit: cum omnis sermo veri fidelis, pro iureiurando sit. hæc Hieron. In cuius exemplum, etsi Deus antiquitus iurasse legatur, tamen magister noster Christus nunquam iurauit. Sed plurimum aiebat. Amen amen dico vobis. Sub quibus vique verbis nulla delicti iuramenti vis. Perinde enim est prorsus ac si dicas: verè seu firmiter dico vobis: quem admodum apud Lucam ipse illud exposuit. Secundum argumentum D. Thomæ est. Nihil quod à malo est, videtur licitum, nam mala arbor fructus bonos facere nequit, sed iuramentum, ait Christus esse à malo. Sit enim inquit, sermo vester est est, non non, quod autem amplius est, a malo est. Hæretici negantes, vilo pacto fas esse iurare aiebant simplicem assertionem aut negationem scilicet est est, non non, esse à bono Deo, id autem quod amplius est nempè iuramentum esse à Deo malo. Duo enim principia Manichæi ponebant boni & mali, idque aiebant id Christum significasse: glossæ tamen hoc apertissimum hæreticum est Manichæorum. Legitimus autem sensus est Augustini in libro de sermone Domini in monte, quod allegatur 22. q. 1. cano. ita ergo, vbi ait iuramentum nõ esse malum: sed à malo nempè à mala causa, puta ex infirmitate & plaga humani generis, quam de peccato originali accepit. Et per hæc verba exponitur aliud eius dictum super epistolam ad Galat. & citatur ibi canon non est. Vbi ait quod iuramentum est à malo, non quidem iurantis, sed increduli iuramentum petentis. Haud enim docuisse potes, petere iuramentum esse semper malum culpæ, sed ait à malo petenti scilicet à malo penæ, quam per originalem culpam eõntaximus: est enim iam no-

bis inde naturale malum incredulitas in rebus grauibus. Effet tamen peccatum de leuissimis iniuriarum postulare. Tertium denique argumentum est, exquirere signum diuinæ prouidentie est tentare Deum. Secundum illud Deuter. 6. Non tentabis Dominum Deum tuum: qui autem iurat videtur eiusmodi signum exquirere, ergo id perperam facit. Responsionis autem summa consistit in duobus. Primum, quod tentare Deum non est quomodolibet signum eius exposcere, sed id absque necessitate & vtilitate facere. Quemadmodum ille qui de turre se præcipitem daret (quod Sathanas Seruatori nostro suadebat) vt experitur si manus illi Deus supponeret. Et veluti ille qui in duellum descendit cum altero in testimonium veritatis. Potest enim alter patere: & si est occulta, non debet illo modo probari. Qui autem iurat, pro necessitate & vtilitate facit. Secus si cadens ferum manu vellet palpare, quod iam inhibuitur. At quoniam statim solutio hæc redargui potest, quod saltem iuramentum res apparet frustanea. Quoniam nunquam aut per quam rarissime Deus veritatem pandit, seu illum qui peccat proferendo, seu ei qui rectè iurat testimonium publice ferendo. Respondet D. Thom. Quod est non id præfenti seculo faciat, nulli se propterea periculo iurans exponit: quandoquidem certum est in die iudicii testimonium laturum, quando vt 1. ad Cor. 4. ait Paul. manifestabit abscondita cordium. Videtur tamen animus huic solutioni egeritæ acquiescere. Nam testimonia peritura in iudicio, vt testes illicò veritatem probent: Si ergo Deus rem quam quis iurat non continuo attestatur, & quod in extremo iudicio futurum sit, homines laetè, videtur religio iurandi superuacua. Respondetur quod quod fundamentum testimonii iurandi non est quod Deus conuictus, sicuti homines, sit testimonium laturus, sed fides & honor quem mortales illi, quem pro Deo colunt deserunt. Vnde illa existimatio orta est quod nullus sit creditus, tum Deo illam irretentiam exhibere, tum etiam sibi illud periculum in illis iudicii creare, si falsum iurat. Pungit huiusmodi scriptulus quod saltem qui falsè aut vanè iurat Deum tentet. Quandoquidem testimonium Dei absque necessitate exquirat. Respondetur nec vanè iurantes tenent

Hieron.
Christi
nõ iura
mit.

S. e. dñi
argum.
D. Tho.

R. Xpo.
A. Aug. 22
q. 1. can.
ita ergo

SOTO
de iure
Legis
DII
13

gare Deum: quoniam nihil aliud faciunt quam simpliciter invocare testimonium dæmonum nulli se exponentes periculo, sed suo arbitratui committendo, si voluerit testimonium perfacere. Qui autem se precipitat aut duello certat, aut ardens ferrum tangit, propterea Deum tentat, quia exponit se manifestatio periculo si Deus eum eripere tenuerit. Adde quod etiam scelestissimus homo qui nefandissima crimina multiplicatis iuramentis inique conterege perisisset, periculo se quoque exponeret, ut Deus miraculo illum proderet.

ARTICVLVS III.

Virum congruo ires comites iuramenti assignentur.

Quonia iusurandum (vt supra dictum est) & art. s. iterum repetetur, non est earum virtutum, quæ per se absque necessitate honestatē habent, consequens fit vt certis comitibus & ornamentis antequam sit licitum, sit vestiendum. De quibus D. Thom. duabus conclusionibus respondet. Prior est. Tres sunt necessarii comites, quibus iuramentum honestatur: nempe veritas, iustitia, & iudicium. Conclusio hæc non solum ratione, sanctorumque testimonio, sed oraculo item sacre scripturæ nititur. Ait enim Deus Hierem. 4. Iurabis, viuit Dominus in veritate, in iudicio & iustitia: quod exponens Hieronymus: Animaduertendum inquit est, quod iusurandum hos habet comites, scilicet veritatem, iudicium & iustitiam. Probatur ratione. Quoniam per iuramentum Deus qui summa veritas, summaque iustitia est, in seipsum adducitur, necessarium ad eius reuerentiam est, vt id quod iuratur primū sit verū, mox iustus & æquus: sed tertio præterea circumspectio iurandi requirit, vt non leuiter, sed maturo iudicio, & discretione fiat. Exigit ergo veritas, iustitia & iudicium. Posterior conclusio. Iuramentum cui veritas non subest dicitur falsum & mendax: cui vero non subest iustitia, dicitur iniquum & illicitum: sed quod leuiter sine necessitate & iudicio fit dicitur temerarium. Tameñ ubi si iustitia deest, vel iudicium cōmuni nomine dicitur incautum. Vide ergo quanta sit iuramenti maiestas, quantaque sit religio per ornandum, antequam sit audendum. Addit quip-

pe illic Hieron. quod si tria ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium. Et intelligit non solum periurium, vbi tria simul defuerint, sed etiam vbi cuiusque eorum quod præmissum abfuerit. Tameñ diuersa ratione & gradu: vt quæstione subsequenti patebit. Quo fit vt si hæc illegitima iuramenta ad normam violatæ prohibitionis accommodentur, quæ est ne nomen Dei assumamus in vanum, diuersa in illis cōprietur vanitatis ratio. Vanum quippe est, quod sit frustra, puta quod sine suo causet. Diuersimode ergo hæc vana sunt. Nā vbi non est veritas iustum sua euacuatur substantia, & medulla, perinde atque auelana sine nucleo. Vbi autē aliquid iuratur iniquū, vt hominē occidere, iuramentum fit secundo gradu vanū: quia è regione aduersatur scopo & fini, nempe iustitiæ ad cuius custodiam concessa nobis est iurandi facultas, sicut vana est oratio qua irritatur Deus. Iustum autē temerarium, & vanum caret causa iurandi, nempe necessitate: sicut vana fuisset penitentia, vbi nullum præfuisset peccatum. Requiritur igitur veritas primum omnium in iuramento, in assertorio quidem, vt id quod asseritur, verum omnino sit, atque id quod negatur, sit vtique falsum: in promissorio vero, vt id quod promittitur, si licitū modo fuerit, tempore & loco impleatur. De secundo autem comite nempe de iustitia dubium nonnullum exiit, an in solo promissorio locum habeat. Enimvero si ad rem tantum quæ iuratur sit iustitia referenda, illi soli competit, vt si quod promittimus iustum sit: in assertorio vero ait hic Caiet. ineptū esse assignare iustitiam quantum ad rem iuratum. Possum, n. ego asserere sub iuramento me aut illum, scelera quæ iniusta sunt opera patrassse. Imo quamuis asseram iurando id quod non est malum, vt me esse præsum, iuro quidem rem veram, sed tñ inepte dicitur iusta, sicuti si iurarem falsum, non ideo iurare videor rem iniustam, si autē iustitia referatur ad causam, vt nemo iuret, nisi iusta de causa etiā competit assertorio: sed tamen non ita apparet proprium propterea quod iustitia, hoc pacto generaliter & cōiuncta aliis includeret comites, scilicet & vere discrete iurare. Quapropter maluit Caiet. hunc comitem soli promissorio congruere. At vero forsitan rectius & assertorio quoque censetur proprie conuenire. Nam iustitia proprie

Iuramentum vanum.

Veritas.

Iustitia.

Caiet.

Prior conclusio.

Posterior conclusio.

præ non solum ad rem iuram spectat, verum & ad iurandi causam, ut in solutione secundi ait S. Thom. iuxta illud Deut. 16. Iuste quod iustum est persequeris. Vnde ego si crimina cuius omnino occulta sub iuramento asserens detego, certè iuramentum est iniustum, sicut si iurarem me factum rem iniustam. At si iure & more requisitus illa reuelo, iustum sit meum iuramentum. Tertius demum comes iuramenti, est iudicium: hoc est discretionis prudentia. Nam etsi cum veritate iustitiam coniungas, tamen absque iudicio comite, iurare non decet. Primum scilicet ut iusta illa veritas quæ iuramento firmanda est, nequeat, ut artic. 3. dicebamus, alia via comprobari. Quocirca speculatiua dubia, nequaquam licet iuramento confirmare, sed sunt, vel rationibus, vel auctoritatibus, vel coniecturis tractanda. Quam ob rem seu Philosophus esset, seu Theologus, seu Iuriconsultus, qui locis & argumentis suæ facultatis destitutus, dubia iuraret temeritate culpam incurreret. Pari modo qui patèntissimas veritate iure adstrueret, ut quod pluit, vel frigus riget, aut sol adurit. Mox iuramenti discretionem exoptulat, ut non, nisi gravissima perurgente necessitate, adhibeatur, videlicet ob aliquem pium finem, tædæ charitati & paci necessarium. Diuina enim maiestas non debet qualibet de causa in testem ascisci. Tertio requiritur iurandi prudentia, ut circumspectè, & cum debitis fiat circumstantiis, nempe in iudicio, & prævia consultatione, maturoque veritatis examine. Hæc autem questione sequenti de perjurio fusius ac pressius sigillatim examinanda pertractandaque nobis sunt per suos cuiusque gradus & numeros, ob idque satis hic fuerit, ea perscriptim proposuisse.

Primum
argum.

Argumentum primum D. Thomæ prædicta comitum nomina exponuntur. Cum enim distincta res sint, nulla in alia includitur, quare veritas hic non accipitur, ut est pars iustitiæ, qua scilicet homo fidem promissorum seruat, alioqui nomine iustitiæ comprehenderetur, sed latius, ut est omnis orationis conditio, ut id quod mente tenes, quo proferas. Eademque de causa, neque iudicium sumitur pro eiusdem iustitiæ executione, sed pro discretionis & prudentia. In secundo argumento declarat quemadmodum deo iuratio & fides, & eg-

Secundū
argum.

tera quæ ad rectè iurandum concurrunt nomine iudicij comprehenduntur. Re qua vero duo nempe veritas & iustitia ad rem iuram pertinent. Tamen ut proximè a nobis adnotandum est, iustitia ad causam etiam iurandi transferatur, ne scilicet inique veritatem asseras. In tertio denique id maxime annotandum quod iacet isti comites, cuiusque virtutis officio competant, tamen ob ingens periculum, quod iuranti imminet, tam ob diuina maiestatem, cuius nomen non est temere inuocandum, quam ob lingue humane iurisdictionem ad iuramenti dignitatem potèntiè requiruntur.

ARTICVLVS III.

Utrum iuramentum sit actus religionis seu laicitæ.

Postquam iuramentum constitutum esse actum virtutis, nempe pietatis & honestum, si suis comitibus exornetur, sub sequitur, ut videamus cuius sit generis virtutis. Respondetur unica conclusione affirmatiua. Manifestum est quòd iuramentum est actus religionis seu laicitæ, quòd idem est, puta culus qui soli Deo debetur. Probat ex verbis supra citatis Deuter. & Dominum Deum tuum timebis, & ipse soli seruias, ac per nomen illius iurabis. Vbi tria verba ponuntur, in quibus diuinus cultus consistit, scilicet timor reuerentialis quantum ad intimum actum, qui soli Deo debetur, seruitus religionis, quantum ad exteriora opera, quæ quidem ad primum præceptum primæ tabulæ attinent. Atque honor diuini nominis ad secundum attinent præceptum iurandi. Rationem autem colligit D. Th. ex origine iusti, quæ art. 2. declarauimus. Qui iurat, diuinum testimonium ad sua dicta confirmanda inuocat, nihil autem nisi per id quod certius est & potius confirmatur. Nā p. p. q. vñ quodque tale & illud magis. Iuratio ergo per Deum, professio fidei est, qua Deus recognoscitur omnium conditor & promissor, atque adeo est actus religionis, quo Deum reueremur. Atqui hoc est quod ait Paul ad Heb. 6. Homines per maiore se iurant. Et super Matth. Hiero. 6. Qui iurat, aut venerat, aut diligit Deum, per quem iurat. Obseruandum ergo hic est, quod quemadmodum contemplatio quæ consistit

Argu-
mêta D.
Thom-

sistit in mente, & ratio vocalis, & sacrificium quod fit in opere, sunt religionis cultus, sic & iuratio. Nam sicut per præcationes inuocatur Deus ut auxiliator: sic per iurandum in iuratur ut testis: atque ad eandem est utrobique religio, eiusdemque fidei professio: nempe quod omnia scit potest. Quæ circa distinguendum est de iurando ubi est legitima virtus, & de periurio, aut leui iuramento. Nam legitima iuratio est religionis cultus: vana verò, est religionis contaminatio. Ex quo fit rursus utrunque præceptum, scilicet ne iures vana per eum, & quod necessitate iurandum sit, ad eandem primam tabulam pertinere secundumque ad primum reduci. Sed ait, Cur vtrumque non fuit expressum sed tamen negatiuum? Respondio est, si rem bene conicio, obseruanda, quod cum iurandum non sit per se virtus quædam cultus Dei, & fectorum sanctificatio, sed solum ob necessitatem concessum, natura ipsa rerum exegit, ut duo præcepta, cultus & sanctificationis fectorum essent affirmatiua, quasi res illa per se essent optanda. Tertium verò negatiuum, sine vana essent iura nostra: hæc enim negatio simpliciter est necessaria: affirmatio verò iurandi non ita, imò si oēs homines essent innocentes, nil aliud oporteret, quam dicere, ut nos Christus commonuit, est non. Et id neque opus fuit illam exprimere, sed iuri nature relinquere, quæ necessitatis casus exponeret. In hoc autem præcepto, Ne iures vana per eum, includitur quod ubi fuerit necessarium iures solida & legitime per eum. Quapropter omni iure naturali, civili & diuino iurandum, ut religionis cultus habet. Nouit enim id naturaliter Arist. qu. 11. Metaphysic. 3. ait. Res honorabilissima est infam: cuius id venerationem nunquam antiqui tribuerunt, nisi illis quos pro Deo colebant. Et iure civili in titulo Digestorum, de iureiur. ut supra citatum est, officium iurandi religio nuncupatur. Et Imperator. C. de iureiur. iurandi, inquit, contempta religio satis Deum habet vltorè. Ex quo sequitur, quod soli Deo iurandi cultus est exhibendus. Iuxta diuinum verumque testamenti mandatum: Reddes altissimo iuramenta tua. Quæ utique de cauta conquestum legitimus in Hieremia, Deum de filiis Israel, quod eum dereliquissent, iurassentque in his qui non erant Dei. Primum argumentum extrahit D. Tho.

ex diuersitate materia: videlicet quod cum actus latræ sit circa sacra: iurandum verò, ut ait Pau. circa humanas corrouerfias, apparet iurandum non esse latræ. Respondio autem est, quod etiam materia super quam fertur iuramentum, sit humana necessitas, nihilominus forma quæ est diuinum testimonium, est actus religionis. Secundum informat ex ipsa actus substantia, scilicet quod per latræm semper Deo aliquid offertur: per iuramentum verò non videtur quidpiam illi offerri. Et respondet quod refertur illi honor, iuxta illud, Reddes altissimo iuramenta tua. Tertium denique colligitur ex diuersitate finis: nempe quod finis est Deo reuerentiam exhibere: finis autem iuramenti non est, nisi verum aliquid humanum confirmare, non ergo iuramentum est latræ. In responsione verò concedit quidem finem proximum iuramenti esse hominem: de aliqua re certior reddere. At quoniam omnia quæ facimus iuxta verbum Pauli debeamus in gloriam Dei facere, nil obstat quominus ipsa vtilitas proximi in gloriam Dei per diuinam attestationem cedat.

ARTICVLVS V.

Utrum iuramentum sit per se appetendum, & tanquam res vtilis frequentandum.

Cum iuramentum inter actus virtutis, nec verò vnus cuiuslibet, sed religionis, quæ heroica est fuerit proxime constitutum, ratio inde videtur statim colligere, quod sit per se appetendum: & ideo id mentio in quæstione proferatur: Ad quam utique D. Tho. vnica conclusione eademque negatiua respondet, si non esse per se appetendum. Id quod primo auctore in illa Ecclesia. 23. probat: Vir multum iurans replebitur iniquitate. Cur August. lib. contra mendacium subscribens ait, quod præceptum Domini de prohibitione iuramenti ad hoc positum est, ut quantum in te est non affectes: ut quasi pro bono, cum aliqua delectatione appetas iurandum. Ratio vero ex his quæ dicta sunt colligitur, id enim quod non per se, sed ob finem cuiuspiam necessitatem bonum est: non in ter ea numeratur, quæ per se sunt appetenda. Medicina enim, nemo appetit, nisi quatenus

Conclō
articuli.

Optima
dubita-
tio.

Omni
iure iur-
andū
religio-
culct.

Hiere. 5

tenus salutis necessitas cogit: iuramentum autem ut supra meminimus, non utique per se bonum est, ut charitas, sed quatenus necessitas asserendæ veritatis cogit: non ergo est per se appetendum. Immo qui eo extra terminos necessitatis vitur violator est religionis. Vnde Augustinus in libro de sermone Domini in monte. Qui intelligit, inquit, non in bonis, id est per se appetendis: sed in necessarijs in rationem habendam refrænat se quantum potest, ut non ea vitetur, nisi necessitas cogat. Nihil præsentis loco præter ea quæ superius explicita sunt, restat, quod insuper annotemus, sed meminisse opus est, quod sicuti bonum diuiditur in vitale, & per se honestum, sic & virtus. Per se honestæ virtutes sunt, quæ se habent, ut fines per se appetendi, sicuti salus & vita. Atque huius generis sunt charitas, fides, iustitia, &c. Aliæ sunt quæ tantum sunt bonæ tantum mediâ ad finem. Sicuti Reubarbarum & reliquæ medicinæ, quæ per se non habent aliam bonitatem, nisi quatenus solutus necessitas possit. Et talis est inter virtutes poenitentia, quæ non esset virtus, nisi propter necessitatem remittendi peccata, eiusdemque ordinis est suo modo & iustitiam. Nam quamuis sit ob id honestum quod à fide catholica proficitur, nunquam tamen fuisset licitum, nisi ob necessitatē.

August.

Duo virtutū genera.

Iuramenti usum neutrum quæ in statu innocentiæ fuisse.

Qui bene iuratur.

Vnde ut supra dicebamus, virtutes prioris generis fuisse in statu innocentia: posterioris vero nequaquam, ut poenitentia, & iuramentum. Cum enim simpliciter sibi homines mutuam præstarent fidem, nullatenus potuissent fieri iuramentum quod non esset vanum, atque adeo peccatum saltem veniale, quod illi utique statui repugnabat, sed ob illud credulitatis vulnus, quod dicebamus genus nostrum de peccato contraxisse iure naturæ corrupte concessa nobis diuinitus est iurandi facultas. Hoc ergo iacitur fundamentum primum absterrendi homines a pestifera iurandi consuetudine: in quo ceu in speculo blasphemi illic contemplari se debent mendaciter dicentes, quod qui bene iuratur bene credit. Assertio enim hæc si sanè exponatur catholica est: ut quæ olim contra idololatras usurpabatur. Nam bene iurare est casu necessitatis, non per falsos, sed per verum Deum iurare. Blasphemæ autem percutiuntur, ut bene iurare pro eo accipiatur, quod est multum iurare: contra quam Ecclesiasticus ad-

monuit, dicens: Qui multum iuratur, repletur iniquitate, immo verò, si iuramentum solum ob necessitatem sit licitum, consequens fit, ut quemadmodum qui Reubarbarum, aut aliud quodlibet venenosum medicamen ultra necessarios salutis limites frequentaret, facile se perimeret, ita prorsus qui iuramentis, nisi vigente necessitate assuescit animam suam enecat. Concessit nobis Deus victum & potum ob necessitatem viuendi: voracitas ergo ultra illum finem, gula est. Concessit & legitimum concubium propter gratia: illegitima ergo congressio, luxuria est. Fecit similiter & nobis iurandi facultatem, ubi ratio necessitatem offerret; aliter ergo iurare abusus est mentis suæ, & maiestatis. Sed perinde est ad iuramentum accedendum veluti ad rem sacratissimam tractandam. De hoc autem quest. 2. prælium & copiosius.

Primum argumentum est huiusmodi: Quemadmodum votum iuræ & iuramentum actus est latræ, sed votum per se appetendum est, quoniam quod per votum fit, laudabilius est, quam quod fit sine voto: pari ergo ratione absque alia necessitate asseris nostris iuramentum apponendum est; ut fiat actus latræ ac subinde peiorior. Responsio verò in discrimine voti & iuramento consistit. Nam per uotum id quod vouemus in Dei reuerentiam ordinamus, ut si uoueo ieiunium aut peregrinationem, materiam ipsam uoti refero ad dinoque in Dei reuerentiam. ob idque, nouere per se est appetendum, tanquam actus qui per se est religionis. Qui autem iuratur e conuerso reuerentiam diuini nominis assumit ad confirmationem veritatis: qui pro id quod iuratur, videlicet, me non esse furatum, non fit eo ipso actus religionis, sicuti in voto fit mea peregrinatio: quia actus morales sumunt species ex fine. Et ideo iuramentum non est per se appetendum ut votum: quia non est religio, nisi supposita necessitate manifestandæ veritatis. Eodem pacto respondet ad secundum sumptum ex verbis Hieronymi supra citatis. Qui iuratur, aut veneratur, aut diligit eum per quem iuratur: venerari autem & diligere Deum est appetendum tanquam per se bonum: ergo & iuramentum. Respondet inquam eodem modo negando consequentiam.

nam; quoniam licet qui iurat veneretur diligatque Deum, non tamen in hunc finem ordinat iuramentum, sed in necessitatem, manifestanda veritatis. Quocirca non est nisi ob talem necessitatem, optandum.

Caetera. Circa has solutiones intricat hic Caietanus nescio, quam metaphysicam, forsitan non tam necessariam verum iuramentum sit finis manifestationis veritatis, an e converso manifestatio sit finis iuramenti. Nam profectio res est, & secundum S. Tho. & in seipsa parentissima. Forma enim iuramenti est Deum in testem adducere, & hoc non tam proprie dicitur referri in reverentiam Dei, quam esse ipsissimam reverentiam exhibitionem, nam est testimonium fidei qua Deum confitemur supremum rerum, te stem, vtilitas autem & effectus eiusdem attestacionis est manifestatio veritatis, ut in solutione tertij, superioris articuli asserat D. Thom. Neque vero est quomodo cunque vtilitas & effectus sicuti inuenio thesauri ad quam vincet fossio non referetur, sed est vtilitas & effectus per se iuramento intentus. Itaque abique eius necessitate non esset iuramentum, ac subinde neque actus religionis. Neutiquam ergo formidandum est asserere manifestationem veritatis humanam esse finem iuramenti, iuramentum medium respectu illius, ut in præsentiarum utraque solutio eait S. Thom. Quare ubi ait Apostolus finis omnis controuersie est iuramentum, finis illic profectu vsurpat ad quem iuramentum ordinatur, qui est finis controuersie. Quod si cui absurdum appareat id quod præstantius est in id referri quod inferius est, inrelligat nihil absurditatis habere, quando inferius vicissim in superius referatur. Mortuus enim Deus est ob nostram salutem, eo quod eadem salus in gloriam referatur. Et hoc est quod in solutione tertij superioris articuli explicuit Sanct. Thom. nempe Deum vna operari, & propter suam gloriam, & propter nostram vtilitatem. Itaque vita nostra est proximus finis cur segetes creat, sed vita eadem in eius gloriam refunditur. Quapropter non solum manifestatio veritatis est iusturandi finis, ob id quod iurans in ipsam illud refert, verum quod Deus illud ad illam proximè ordinat, licet iustus manifestatio ipsa i eius gloriam redundet. Idem est in oratione de-

precatória, oratio inquam quæ contemplatio duntaxat est, & laudatio Dei per se est appetenda, sed quando in extrema necessitate Deum deprecamur qui nos inde eripiat, actus ille religionis refertur ad salutem humanam. Sed tamen magis id in iuramento verum habet quo seculã necessitate humana non esset religio, sicuti est oratio. Quod si aduersum nos responsum relugas. Forma non est propter materiam, sed è conuerso materia propter formam, id autem quod iuratur materia est iuramenti, iuratio vero forma, iuramentum ergo est finis. Respondetur aliud esse id quod iuratur, aliud vero manifestatio veritatis eius. Id enim quod iuratur ut occidisse vel non occidisse, est quodammodo materia inquam iuramentum fertur, quare iuramentum non est propter illud, quoniam effectus iuramenti non est occidisse, vel non occidisse, sed manifestatio veritatis illius, quæ subinde finis eius est. Tertium denique argumentum est valde notandum, quod est huiusmodi. Quod suam quisque veritatem confirmet bonum per se est, hoc autem si per iuramentum, ergo est per se appetendum. Responso verò est, quod quamuis certam finemque faceret veritatem sit per se bonum, non tamen illud per iuramentum absque necessitate facere, & est pulchrum exemplum in medicina. Procurare namque salutem, bonum per se est, illud vero per virtuosissimum ac subinde uiolentum phar macum intentare, nisi ubi grauissima est necessitas periculosum est. Ob idque quanto iuramentum venerabilius est, tanto periculosius, nisi urgente necessitate exhibetur. Id quod testimonio Ecclesiasticæ 23. confirma. Vbi de viro multum iurante loquens, tribus membris gradationis, ait; Quod si frustra veritatem, &c. Quæ locum variè expostum inuenio, sed nescio an satis explicatum. Coniicio namque tres comites iuramenti qui sunt apud Hieremiam, illic viciatos designari. Etenim qui fratrem frustratur, est ille qui falsum deceptorie iurans fratrem suo sine priuato, nempe expoliando eum, vel sua pecunia, vel honore, vel fama &c.

Et de hoc subditur, quod delictum illius. (sic enim legendum, non ipsius) super ipsum erit. Hoc est delictum illius cui per iniuriam im-

Idem de iuramento quod de oratione.

Responso.

3. Arg.

pulchrū exemplū.

Expositio loci Eccl. 23.

Caetera. Circa has solutiones intricat hic Caietanus nescio, quam metaphysicam, forsitan non tam necessariam verum iuramentum sit finis manifestationis veritatis, an e converso manifestatio sit finis iuramenti. Nam profectio res est, & secundum S. Tho. & in seipsa parentissima. Forma enim iuramenti est Deum in testem adducere, & hoc non tam proprie dicitur referri in reverentiam Dei, quam esse ipsissimam reverentiam exhibitionem, nam est testimonium fidei qua Deum confitemur supremum rerum, te stem, vtilitas autem & effectus eiusdem attestacionis est manifestatio veritatis, ut in solutione tertij, superioris articuli asserat D. Thom. Neque vero est quomodo cunque vtilitas & effectus sicuti inuenio thesauri ad quam vincet fossio non referetur, sed est vtilitas & effectus per se iuramento intentus. Itaque abique eius necessitate non esset iuramentum, ac subinde neque actus religionis. Neutiquam ergo formidandum est asserere manifestationem veritatis humanam esse finem iuramenti, iuramentum medium respectu illius, ut in præsentiarum utraque solutio eait S. Thom. Quare ubi ait Apostolus finis omnis controuersie est iuramentum, finis illic profectu vsurpat ad quem iuramentum ordinatur, qui est finis controuersie. Quod si cui absurdum appareat id quod præstantius est in id referri quod inferius est, inrelligat nihil absurditatis habere, quando inferius vicissim in superius referatur. Mortuus enim Deus est ob nostram salutem, eo quod eadem salus in gloriam referatur. Et hoc est quod in solutione tertij superioris articuli explicuit Sanct. Thom. nempe Deum vna operari, & propter suam gloriam, & propter nostram vtilitatem. Itaque vita nostra est proximus finis cur segetes creat, sed vita eadem in eius gloriam refunditur. Quapropter non solum manifestatio veritatis est iusturandi finis, ob id quod iurans in ipsam illud refert, verum quod Deus illud ad illam proximè ordinat, licet iustus manifestatio ipsa i eius gloriam redundet. Idem est in oratione de-

imponitur falsum crimen super ipsum iuramentum refundetur. Manebit enim & culpa infectus & obligatione restituendi onus. Et qui dissimulauerit, hoc est, qui bonum fratris fingens, aut veritatem quam reuelare tenetur iuramento celat, aut illam quam occultare deberet iuramento prodit, delinquit dupliciter. Non quod duplo plus quam prior delinquit: immo peius est falsum imponere, quam verum celare, aut occultum detegere. Sed ait quod illa simulata aequitas, est duplex iniquitas: scilicet, & quia est iniustitia etiam si verum prodatur, & quia est per aequitatem palliata: quod est nouum crimen. At si in vacuum iurauerit, nempe sine necessitate & iudicio, quamuis verum & iustum iuret, non iustificabitur, quia saltem venialiter delinquit.

ARTICVLVS VI.

Utrum liceat per creaturas iurare.

Quoniam iuramentum officium est ad cultum patrie pertinens, cultus vero patrie soli Deo debetur, apparet nefas esse per creaturas iurare, quod idcirco D. Thom. hic percontatur. Ad quod tribus conclusionibus responder.

Prima conclusio. Prima, Licetum est per creaturas iurare in Deum relatas: scilicet quatenus in eis diuina veritas respicetur, vt per Euangelia, per Sanctos, &c. Probatur conclusio. Iuramentum testimonium est fidei, qua Deum primum fontem veritatis profitemur, atque adeo perinde ac fides diuinae veritatis inicitur: fides autem licet primum supremeque de Deo sit, tanquam de prima veritate, & extenditur nihilominus ad creaturas, quas credimus esse opera Dei, in quibus per essentiam existit praesentia & potentia. Pari ergo modo iurandum quamquam ad Deum primo praecipueque sicut ad primam veritatem referatur, protenditur tamen secundo ad creaturas: quatenus in ipsis tanquam in effectibus Dei diuina etiam veritas existit. Et ideo iuramus per Euangelia, per quae diuina veritas nobis innotescit, ac per sanctos qui illam crediderunt obseruauerunt, & praedicauerunt. Atque eam ob rem quanto superior est diuus, grauius sit iuramentum. Vt per Dei pa-

ram virginem, quae eandem fidem, & nobilissimum nouit, & perfectius coluit. Vnde August. quod refertur 22. q. 1. Canon mouet. Sciendum, inquit, est quod sancti non tantum per creaturas quam per creatorem creaturas iurabant: neque creaturis per quas, scilicet iurabant aliud quam creatorem ipsum venerabantur. Etenim vt Innocentius bene ait cap. Et si Christus extra de iurando, qui iurat per coelum, iurat per thronum Dei, atque adeo per ipsum Deum. Secunda conclusio, in hac prima a contrario sensu includitur, & in solutionibus argumentorum exprimitur. Iurare per creaturas exhibendo illis reuerentiam illam, & patriam quae soli Deo debetur, non est licitum, est blasphemum & idololatricae pietas. Hoc patet diuersa ratione: quia hoc est ad Dei gloriam, vt ait ad Roman. primo Apostolus, in creaturas transcribere. Vnde glossa Matth. 5. Non veneremur eas ultra quam debemus. Non iuremus per eas vt viles existimemus, vt scilicet cum per eas iuremus nihil iurare puremus. Tertia conclusio, iurare per creaturas catholice, vt prima conclusio asseruit, dupliciter contingit & vtroque modo licite. nempe aut illas per modum simplicis attestationis asserendo, sicut de Euangelij & Sanctis modo dicebamus. Nam hoc est in virtute iurare per Deum. Secundo vero modo id contingit per viam execrationis, nempe creaturam Deo oppignorando eiusque iudicio subdendo, si res aliter habeat quam iurata. Et sic homines iurant per vitam propriam aut filiorum, & quorumlibet necessarium. Sensus enim est quod Deus vitam nobis adimat nisi quod iuramus verum existit. His appenditur corollarium, quod iuramentum illud Ioseph Genes. 42. per salutem Pharaonis, potuit esse & execratorium, puta quod si iuratio esset falsa, Deus regem vitam multaret. Quemadmodum & ad 2. ad Corinth. primo iurauit Apostolus, dicens. Ego restem Deum inuoco in animam meam, hoc est in vitam meam. Sed potuit nihilominus per modum simplicis attestationis fieri. Nam cum Deus per principes iustitiam exequatur, iuxta illud: Per me reges regnant, possunt ipsi & praelati, personaeque publicae per iuramentum quasi Dei testes veritatis citari. Haec omnia clara sunt, neque indigent nisi memoracione piti-

SOTO
de Iustitia
Legibus
DIII
13

mi articulo, ubi declarauimus, quod adducere creaturam in assertionem veritatis non est iuramentum, nisi ut testis, vel per modum execrationis aduocetur. Quare dicere per fidem meam, aut in veritate mea, non est iuramentum. De secunda verò conclusionem, quæstione proxima redibit sermo, ubi grauitas impietatis iurandi blasphemè per creaturas exaggerabitur.

Nota solutionem primam argumenti. Quod enim expositionem Hieronymi super illud Matth. 5. Tho. approbat: Neque per cælum, &c. dicens quod Christus illic non prohibuit iurare per Deum, sed per creaturas blasphemè more gentiliū quos Iudæi imitabantur, non arbitris in tegrum approbasse, ac præcisè quantum ad id quod Hieronymus asserit inhibuitum illic esse iurare per creaturas blasphemè. Nam quod præterea sentire videtur, scilicet quod non fuerit etiam illic modificatum iuramentum per creaturas catholicè, nec prohibuitum iurare per Deum sine necessitate, tū ipse D. Th. respuit sup. art. 2. tū nos subinde impugnauimus. In solutione secundi, nota sententiam amborum Canonū. Clericum. & si quis per capillum. 22. q. 1. Haud enim facile est sensum eorum deprehendere: Vbi enim Concilium Carthaginense prohibet clericum per creaturas iurare, non est intelligendum idololatriam illic prohiberi, ac si clerici creaturas pro Dijs adorarent, alias neq; solus clericus id facere prohiberetur, neq; sub tā leui poena, sed solum, vt ait hic S. Tho. prohibebatur iuratio ad blasphemiam infidelitatis pertinens. Tunc enim cum Christiani inter infideles viuerent, illa forte pollicebantur iurandi forma per Solem, per Mercurium, & per alia id genus, quæ gentilitas pro Dijs colebat. Id quod clericalem habitum insigniter deurpabat, & ideo statuitur illic clericum sic iurantem acerrime oburgandum, & persistentem excommunicandum. In altero verò proximo capitulo Pius Papa declarat blasphemiam esse contra Deum, iurare per capillum & per caput Dei, sic nimirum de Deo loquendo: ac si caput haberet, & capillos, & ideo clericus sic blasphemans deponi iubetur: laicus verò anathematizari. Et ad hoc genus blasphemie reducitur, vt quæstione sequenti dicturi su-

mus impudenter iurare per membra Christi. Ac perinde patet solutio tertij, quod est tale. Culus latine non debetur alicui creaturæ quippe quod Paulus ad Rom. 1. accerbè vituperat, ergo non licet per creaturas iurare, propterea quod iuratio sit latine cultus. Responso tamen est iuxta secundam conclusionem, non licet iurare per creaturas exhibendo illis reuerentiam Dei. Exodi namque 23. legitur. Per nomen exteriorum Deorum non iurabis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum omne iuramentum vim habeat obligandi.

Constituta per omnes suos numeros iuramenti natura subsequitur quæstio de eius effectu, nempe de vi quam habet obligandi. Ad quam quæstionem D. Thomas ne ab eius ordine diuertatur sex conclusionibus respondet. Prima est. Obligatio non videtur iuramentum respicere assertorium, quod est de præsentibus vel de præterito. Neque verò illud quod non est in potestate iurantis implere, vt si quis crastinam pluuiam iuraret futuram: sed de his dumtaxat quæ per eum qui iurat faciendæ sunt. Conclusio ex ipso verbi significato protinus elicitur. Obligatio namq; ad id refertur quod est, vel faciendum, vel dimittendum. Est enim voluntatis ligatis ad id quod quis pollicetur, ligare se: ergo nemo potest, nisi ad id quod in suo est arbitrio, vel facere, vel omittere. Si autem quis asserit hoc vel accidisse, vel in præsentibus accidere, non est in suo arbitrio positum, vt verum sit vel falsum. Secunda conclusio. Hoc non obstante discrimine, tam iuramentum assertorium de præterito aut præsentibus, quam promissorium eorum, quæ per nos agenda sunt, debet habere veritatem. Hæc per naturam iuramenti euidens sit. Nam Deum in testem, nisi veritatis, adducere, nefas est. Hinc secundæ conclusioni appendix subiungitur tertia. Tam assertorium quam promissorium sua innata est obligatio diuersimode tamen, quoniam obligatio assertorij de præsentibus vel præteritis non fertur in rem iuratam, sed ad actionem iurandi refertur. Hoc est nemo iurat, id ve-

Prima solutio.

Secunda conclusio.

Tertia conclusio.

rum

Solutio prima ad quæstionem.

1. q. 1. de Clericis, & p. capillum.

regem

rum efficere quod asserens iurat, sed tamē obligatur id præcisè iurare, quod verum est. Et idè in prima conclusione non simpliciter negauit obligationem ad iuramentum assertorium respicere, sed dixit videtur: aliàs sibi per hanc tertiam contradiceret: qua asserit quodammodo obligationem in ipsum cadere. Attamen in iuramento eorum, quæ per iuramentum exequenda sunt obligatio cadit e conuerso super re iuramentum firmata. Teneatur enim quisque id verum efficere, quod sub iurando pollicetur. Itaque differentia est hæc, quod in iuramento assertorio obligatio non nascitur, ex iuramento, sed ipsum antecedit, teneatur enim quisque iurare verum. In promissorio verò e conuerso obligatio est effectus iuramenti, ex eo enim quod quis iurat manet obligatus iuramento implere. Quod nisi fecerit, deest iuramento primus præcipuusque comes, vt supra dictum est, nempe veritas. Ex hac autem conclusione enascuntur subsequentes.

Discriminis explicatio.

Quarta conclusio.

quod non est in sua potestate: vt si pauper sub iurando talentum pollicetur, deest iuramento tertius comes, nempe discretionis iudicium. Nisi fortè quod dum iurauit possibile erat, factum est de inde illi impossibile: vt si diues in pauperem incidat. Tunc enim per impossibilitatem excusantur, dummodo quantum in sua est potestate faciat: similiter vt in voto. Quinta conclusio: Si verò id quod quis iurati eidem factu possibile, neuiquam tamen licitum: aut quia per se iniquum est vt homicidium aut furtum, aut maioris boni impedimētum, vt si quis nunquam religionem ingressurum iurasset, deest secundus comes iuramenti: nempe iustitia. Ex quo fit consequens, vt iuramentum eiusmodi quatenus iniquum est, non sit seruandum. Nam secundum Augustinum, vtique vergit in deteriorem exitum, scilicet iurare & seruare. Ex his demum colligitur sexta conclusio. Quicumque iurat aliquid se facturum obligatur efficere vt veritas impleatur: dum tamen alij duo comes assistant, videlicet iudicium & iustitia. Atque hic est vnus sensus illius euangelici Domini mandati, Reddes Domino iuramenta tua: Hoc est solues fidem quam iurando Deo obligasti. Quamuis alter

Quinta conclusio.

etiam sit verus. Hoc est iura per Deum cui soli tanquam vero Deo honor iuramentorum debetur. In isto articulo, nonnulla sunt dubia minimè conuenienda. Primum est. Vtrum obligatio iuramenti promissorii in vniuersum sub reatur moralis peccati perstringat vouentem: id quod per eam quæ libro præcedenti de voto dicta, sunt haud difficilè dissoluitur. Repetimus hic tamen illud propter Caietanum, qui diuersam opinionem, quæ præsertim loco vniuersis abiq; vlla exceptione obligare censet sub reatu peccati mortalis, id ipsum de voto existimans: vt si quis vouerit dicere Ave Maria, & non dixerit mortaliter (ait) delinquit: & multo grauius si votum iuramento firmauerit. Immo licet Deo nihil voueret, sed homini sub iuramento. Et quidem de voto hoc pacto sibi id persuadet Cum ille qui vouerit sua se ipse Deo obstringit constituendo id determinate quod vouit tanquam Deo debita, quantumcunque rem minimam illi pollicetur, id per viam religionis Deo debet: atque adeò si non soluat mortaliter, ait delinquit. Vnde ad argumentum si quis contra obijceret. Si præceptum esset diuinum de re minima: vt non ioco mentiri, nõ obligaret nisi sub reatu venialis culpa. Præter neque obolum furans peccat ob reuerentiam materiae nisi venialiter; tamen si iuratum genere suo sit mortale, ergo neq; votum rei per exigua obligabit sub reatu mortali: Negat consequentiam, quoniam præceptum debet ex natura rei pèrari: votum autem ex voluntate vouentis. Quod si sensus arguas. Si quis voueret recitare Psalmum, & inter recitandum omitteret versiculum, non esset nisi veniale: ergo neq; qui voueret recitare versiculum, mortaliter delinqueret, illum omittens. Negat tunc consequentiam, quoniam prætermittere modicum ceu partè cuiuspiam totius quasi pro nihilo reputatur: id ipsum verò tanquam totum omittete est voto in integrum aduersari. At tamen his omnibus nihil obstantibus quatenus ad materiam voti res atinet, id q; libro præcedenti asseruabam, constitutum mihi est, q; votum de

Sexta conclusio.

re parat

SOTO
de iustitia
& iure
Legimus
DIII
13

re parui momenti sub reatu duntaxat obligat uenialis culpæ. Et ratio est quàm illic meditabar: nempe quòd qui uouet, constituit se obligare & modo quo diuina lex si præceptum esset, id exigeret. Nam rustici homines imò neque elegantiores, nõ apponunt formæ uouendi sub reatu mortali neque ueniali: sed simpliciter hoc relinquunt naturæ rei. Ergo quemadmodum furtum quod genere suo est mortale: ratione exiguitatis materiæ, fit ueniale: sic & uotum: quippe quòd nemo se obligare intendit, nisi quo pacto cum diuina lex obligaret. Imò quamuis qui diceret, uoueo sub reatu mortali, dare calamum alicui, uotum esset stultum & non obligaret ad mortale: quin uerò si esset res uana, nullatenus obligaret, ut illic diximus, atque adeo si esset leuis, esset ueniale. Fallacissima ergo illatio est Caieta. ex eo quod quis sua se sponte per uotum obligat, colligere quod se obliget sub reatu mortali. Fateor equidem aliquantulo plus uenialis culpæ esse uouenti uersiculum recitæ, totum omittere, quam uouenti dicere psalmum, prætermittere uersiculum: sed tamen non excedit ueniale culpam: Pari enim facilitate aliqui diceret uouenti vnam proferre distinctionem, mortale esse illam omittere: nisi forsitan illuc suffugeret, quod iam uotum esset inane de uoto autem satis supra diximus.

De iuramento uerò uigentior perstringere uidetur ratio: Nam, ut quæstio proxima asserturi sumus, omne iuramētum falsum assertorium absque vlla prorsus exceptione, est mortale. Enim uerò periurij culpa in hoc sita est quòd Deus in testem adducitur falsi. Tem falsum autem est te, v.g. non mouisse palpebras, si mouisti, quam nõ occidisse regem, si occidisti. Quare hic non attenditur tenuitas materiæ, ut fiat ueniale. Pari ergo modo si iurasti dicere Aue Maria, uel dare alicui minimum numum, & non facias, falsa tua est iuratio, atque adeo esse uidetur lethalis culpæ. Hoc tamē nõ obstante argumento negandum arbitror iuramentum promissorium rei leuis uersiculum mortalis reatus inijcere: imò promissum eiusmodi non soluere, non erit nisi ueniale. siue iuramētum adhibeatur uoto (ut recitandi uersiculum) siue humana promissioni, ut exiguum dunandi amico assem. Et ut ratio clarescat, animaduertendū est omni iuramento promissorio, duas

in esse ueritatis rationes: nempe & assertorium & promissorium. Exempli gratia qui iurando quippiam pollicetur, tenetur (ut hic in solutione primi auctor est D. Thom. & q. sequen. repetemus) certum in præsentem habere propositum id faciēdi, quod iurat, aliàs primus deerit uotes: nempe ueritas, subindeque iuramentum erit falsum, atque adeo absque vlla prorsus exceptione peccatum mortale. Tenetur inquam simpliciter si legitimum est quod iurat, uel si est illicitum, tenetur secundum quid, supposito quod iuret. Quamobrem siue quis iuret iē iustissimam, ut ciuitatem se incensurū. aut asserturum hæresim, siue rem leuissimam, siue futilem & uanissimam, ut refricare barbam, non habens in mente certum id facere, periurus est, & mortaliter delinquit. Quocirca qui homicidium perpetrare iurat, utroque modo fiet periurus. Si inquam id in proposito non habet, periurus est, quia falsè iurat: si uerò tale habet propositum, periurus etiam, quia iniquum iurat. Itaque ratio hæc prima ueritatis assertorium consistit in hoc quod uerbo mens tunc præsens respondeat, ne contra mentem atque ad eò mendacium iures. Altera uero est ueritatis ratio quæ sequitur obligationem iuramenti. Ex eò enim quod iurasti uinculo te obstrinxisti uerum id potest facere in executione. Hæc autem obligatio qualis quantaque sit, non ad mensuram ueritatis prioris pensari debet, sed ex natura materiæ. Atque hac ratione D. Thom. ut conclusionem tertia uideamus, diuersimodam obligationem in promissorio iureiurando dignouit, quàm in assertorio. Per hanc regulam multæ innotescunt iuramentorum obligationes, quæ superiori li. q. 1. de uoto adnotabamus. Iurasti rem in differentem, nempe quæ per se uana est, & nullius prorsus emolumentum: ut fricare barbā uingues non refecare in sabato, aut nõ loqui cum homine, unde nullum prorsus sequitur inconueniens. Quemadmodum ergo tunc diximus uotum illius rei nõ obligare pari modo cõsendum, neque si fuerit iuramento confirmatum obligare, quoniam iuramentū nõ est nisi uoti firmitas. Ob id quæ cum res illæ non sint Deo gratæ, nec proximo utiles, ut non sunt materia uoti, ita neque iuramenti quàm talibus iuramentis iudicium deest. Nunc enim de obligatione uoti loquimur, quoad hanc quæstionem. Soto, de Iust. & Iur. Bbb ncm

De iuramento
Sentiētia
auctoris
Notādū

nem spectat. Qualia autem quataque eiusmodi iurationes non obligatorie delicta sint, ad questionem sequentem de periurio attinet definire. Itaque non magis hoc iuramentum obligat, quam si esset rei illicitæ. Nisi quod illud neutiquam implere licet, hoc autem seruare, possumus, sed non tenemur. Hinc ergo ratio ad nostram sententiam applicatur. Obligatio ex iuramentum promissorio resultans non inde pensari debet, quod simpliciter illud implere verumque facere tenemur. Quandoquidem, qui rem iurauit illicitam, aut non possibilem, aut vanam & futilem nullatenus obligatur, obligatio ergo implendi iuramentum non reuertitur, nisi secundum qualitatem & quantitatem materiæ. Fit ergo consequens, ut ubi materiæ est leuis, obligatio sit pariter leuis, & non peior quam venialis. Et confirmatur hoc rursus. In omnibus alijs criminibus quantumcunque grauibus leuitas materiæ in causâ est, ut peccatum genere suo mortale fiat veniale, ut furari obolum. In iuramentum autem ob id reuertitur materiæ, non attenuat peccatum, quoniam tam falsa est assertio in re leui, quam in re graui, hoc autem solum habet. Verum in assertione aut negatione, ut scilicet non iures contra mentem, ergo obligationem inde resultantem nihil obstat, quod sequatur conditionem materiæ. Quandoquidem ut de voto proximè dicebamus iurans non se intendit, nisi ad morem legis obligare: Et tertio arguitur. Si Deo rem minimam voueas, ut modo dicebamus non resultat obligatio sub reatu mortali. Nam sicut inter homines sic inter nos & Deum estimandum est quanti ei referat, id quod ei spondemus, ergo licet illa promissio firmetur iuramentum non mutabit speciem, ut fiat mortalis. Adde quod si quis voueret ab hoc singulari ociofo verbo, aut ociofo mendacio abstinere, profecto contra faciens non peccaret, nisi duplicata veniali culpa.

Tertia pars & contra legem, & contra votum, ergo eius iuramento confirmasset, non peccaret, nisi citra mortale duplicata culpa.

Quarto, id denique confirmatur. Secundum contrariam opinionem consequens fieret meliores, quæ paruo animi calore iurando promittunt filios verberare, aut res alias eiusdem fatinæ, non implendo mortali peccare. Nam euasiones Catechizantium ad plenum satisfaciunt. Aut enim

vel ex eo, quod ira correptæ potius ad vindictam iurant quam ad correctionem, vel ex eo quod iuratas correptiones in melius mutant ne verberati pueri in peius recedant excusari, quæ profecto suffragia vim argumenti non extinguunt. Nam lapsi in id faciunt non tanta ira quin plenum habeant rationis iudicium idque in bonum correctionis relatum, & tamen durum esset in his leuissimis corrigendi iuramentis obligationem sub reatu mortali asserere. Et pariter si quis forsitan polliceatur puero pomum, quod exemplum est Cate. ubi huiusmodi obligatio sub reatu mortali inesse putat, quæ sanè censura acerbissima esset. Satius est ergo & rationi longe consonantius dicere omnia illa iuramenta ob leuitatem materiæ leui quoque venialique adco vinculo irretire iurantem. Atque eadem propemodum ratione de illis iurationibus sentiendum quibus se homines inuicem præuenientes iurant se non præcessuros in exitu & dum se mutuo vel ad conuiuium vel ad ludum iurando iurant, sunt enim peccata, etsi non adit intentio id faciendi quod iurant, mortalia quidem, sed tamen quantum ad obligationem, tum quia pendunt ex aliorum consensu, atque adeo, non proponuntur tanquam absolute faciendæ, sed quantum in potestate iurantis fuerit, tum præcipue quia de re sunt parui emolumenti non obligat sub reatu mortali. In Quarta & quinta conclusionem quæ sunt tertiae declaratorie, explicantur tres modi quibus iuramentum fit incauum. Quorum primus est cum quis impossibile iurat ubi adnotandum est non satis esse id quod iuratur esse difficultissimum ut admittenda sit in foro conscientie excusatio, sed requiritur esse impossibile, unde quantumcunque iuraueris grauissimum as persoluere, licet tibi perquam difficile fiat teneris iuramentum seruare, nisi aliunde res iurata desineret esse actus virtutis, nam si esset manifestum prodigalitatis vitium, non ligaret. Rursus licet nullum esset vitium, esse tamè res grauissima, causam tunc secum afferret idoneam potendi dispensationem iuramenti, ut si mulier pedestrem eandemque longâ peregrinationem iurasset, aut quisque difficile aliud vnde periculum timeretur. Tunc autem petenda veniret iusti causâ, commutaretur potestatem quam omnino dispensaretur, ut secundum verbum.

verbum S. Thom. id fiat quod fieri potest. Secundus modus incauti iuramenti est cū quis iurat rem illicitam, & tertius cum id iurat quod obstaculum est rei melioris de quibus statim in solutione secundi. Reliqua verò quæ hic dubitari possunt perinde omnino definienda sunt vt superiori libro in materia de voto sunt enucleata, verbi gratia dicebamus. q. 1. ar. 3. quod si quis ob malum finem rem alias licitam nouerit, votum tenet vt si quis ob manem gloriam eleemosinam voueret facere, sic tamen vt finis ille ob vanam gloriam in opus eleemosinæ non cadat, votum tenere. Nam si sensus esset quod opus dandi fieret ob vanam gloriam, tunc quia eiusmodi opus est licitum nec eiusdem operis votum tenetur, sed quod votum fuit ob vanam gloriam, tunc licet votum sit vitiosum, tamen quia materia est bona teneris illud implere, dū tamen non impleas ob vanam gloriam. Idem ergo prorsus sentiendum de iuramento facto ob similem vanum finem vel turpem, tenet enim si sit de materia licita. Nisi forsitan id iures vt Deus tibi adiutor iniquitatis adesset. Si enim iurares eleemosinam aut peregrinationē facere, quo Deus te vel sanctus compotem faceret adulterij perpetrandi, iuramentum non te obligaret, quia vt impium est ab eo iniqua deposcere ita & manus aliquod citali ratione offerre. Reliqua illic latius.

In argumentis D. Tho. tractat quatuor iuramentorum vitia, nempe incertum incautum, coactum & dolosum. Primum argumentum est. Iuramentum inducitur, vt dictum est, ad confirmandam veritatem, quando autem quis rem futuram iurat, satis est tunc ad veritatem id habere in proposito, licet postmodum euentus non respondeat. Id quod Paulo 2. ad Corin. 1. accedit, ergo promissorium iuramentum non habet vim obligandi. Ait enim illic Paulus proposuisse venire ad illos, sed tamen postmodum bona causa propositum mutasse. Respondet S. Thom. discrimen esse inter simplicem assertionem & iusiurandum. Nam ad veritatem simplicis assertionis satis est hominem habere in animo id facere quod affirmat, licet non sit certus. Affirmat enim quod in suo proposito verum vt in sua causa, existit. Quare licet propositum post sine causa detraxerit non est mendax, vt si ego modo animo me

a prandio dormituro, & postea nolo. Sed ad iuramentum non satis est iuranti id habere in proposito, sed requiritur quod habeat in animo antequam iuret adeo id certum & firmum vt nisi impossibile fiat factu aut in deteriorem exitum vergat. nequiquam liceat contra iuramentum facere. Quare Paul. non iurauit ad Corinthios, sed id dixit quod proposuerat: Quamquam & si iurasset forsitan causam iurandi propositum habuisset licitam, ne scilicet contristaret eos sua presentia ob acerbam punitionem in castuosi. Notandum ergo est hic quod proximè asseribamus scilicet iuramentum promissorium duas exigere veritates, nimirum & intentionis faciendum iuratur, quæ est sicut veritas assertorij, & præterea vt id quod iuratur fiat, si alij simul etiam iuramenti conuictes concurrerint. Præterea animaduertendum etiam verum iurare nisi res sit certa, genus esse quoddam peritij, atque adeo peccatum, vt q. seq. ar. 3. ostensuri sumus. deest enim tunc tertius iuramenti comes, nempe iudicium: In secundo argumento explicatur quinta cōclusio superius posita de iuramento incauto, & est argumentum, virtus vt est in prædicamento, non est virtutis contraria. iuramentum autem actus virtutis est, & nihilominus vsu venire potest, vt ipsum implere sit contra virtutem, vt cum quis vel inique facere iurat, vel à meliore virtutis fruge desistere, ergo tunc iuramentum non erit obligatorium, & tamen apparet verum esse iuramentum. Respondet autem per duas distinctiones, quare responsio quæ uor assertionibus concluditur. Ait. n. primum quod iuramentum vergens in deteriorem exitum non obligat, vergere autem in deteriorem exitum est quod peius sit ipsum implere quam infringere, & est modus loquendi Augusti & Bedæ super Matth. horvil. 24. & refertur de con. c. distin. 4. cano. Si aliquid forte. 1. & 2. Hunc autem priorem exitum dupliciter habere iusiurandum potest. Vno modo quia statim à principio secum illum prauum exitum asserbar. Atq; id rursum dupliciter, videlicet aut quia id quod iuratur secundum se malum est, vt iuramentum perpetrandi adulterium, vel quia obnox est sublimioris boni, vt cum quis iurat religionem non ingredi, aut dignitatē nullo casu acceptare. Ex quibus quidem duo differētes effectus pullulant. Vnde secundū

Paul. 2. Cori. 1.

Secundū argum. de iuramento incauto

Obfer-
uāda re-
gula.

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

asserunt est quod dum quis delictum patrare iurat, tunc & iurando peccat, & pariter iuramentum implendo. Tertium asserunt est quod dum quis iurat à bono supererogationis abstinere, quod aliàs facere non tenetur peccat quidem iurando, eo quod Spiritui sancto bonorum inspiratori obicem opponit, non tamen peccat iuramentum implendo, sed tamen multo sibi melius consulit, non seruando. Ex his ergo hæc fida regula obseruanda colligitur, quod huiusmodi incauta siue impleantur, siue secus, & periuria sunt dum fiunt, vt q. seq. artic. 3. explicabitur, & nullatenus obligant, sed rem iuratum in sua nuda natura relinquunt. Vnde qui iurauit furtum aut homicidium facere, si furetur, aut occidat eodem profus modo & gradu peccat, ac si id nunquam iurasset, immo verò qui illud crimen ad vinculum iuramenti respiciens perpetraret scilicet vt reuerentiam seruaret iuramento, profecto grauius delinqueret. Nam blasphemia est malum ob reuerentiam Dei facere, qui autem vouit religionem non ingredi, aut elemosinam non facere, perinde ac si non iurasset consuleus ei erit, contra iuramentum fecere, tamen illud implere non sit peccatum. Nisi fortasse illud opus quod erat supererogationis oblatum casus necessarium constituerit, vt videlicet si miser occurreret qui graui perurgeretur inopia. Tunc enim necessarium est contra iuramentum, elemosinam ei porrigere. Et simile exemplum est can. Florentinum dist. 85 vbi refertur Archid. qui iurauerat nunquam acceptum ire Episcopatum à Gregorio fuisse coactum accipere eo quod iudicatus fuit ecclesie necessarius, atque adeo oportuisset iuramentum infringere. Subdubitabit hic forsitan quare sit culpa iuramentum quod obstaculum est supererogationis At verò huius responsio non ad presentem, sed ad subsequentem questionem attinet, in qua vniuersæ peccandi species, perpendendæ sunt. Illicque adeo differendum quanta sit culpa in iuramento peccandi venialiter.

Contra illud autem quod dictum est, iuramentum de re illicita non esse implendum, quis forsitan opponat de Iosue, qui, vt legitur Iosue 9. Et refertur de conse. dist. 4. cano. inter cætera foedus pacis quod cū Gabonitis inierat, seruauit. Quod quidem iuramentum illicitum fuisse ex eo constat quod

Deus, vt habetur Deuter. 7. impensissime inhibuerat foedus cum illis gentibus ferre, aut vlli eorum parcere.

Respondetur tamen quod iurando non peccauit. Nam fuit deceptus credens aliarum fuisse remotissimarum gentium legatos. Post verò quando refecit esse Gabonitas, quoniam prohibitio parcendi illis non erat de iure nature intrinsecè mala sicuti homicidium, sed de iure positio, merito veritas est ne ingentiorum Deo irrogaret iniuriam, iurandam, quod per eius nomen bona fide fecerat, violando, quam priori eius mandato obsequendo. Præterea, vt Ambr. lib. de offic. ait meliori eos morte multauit, scilicet obsequio ministerij diuini. Sic enim habet historia. Reseruentur, vt viuant, ne contra nos ira Domini concitetur, si peccauerimus eis, sed sic viuant, vt in vsu vniuersæ multitudinis ligæ cadant, aqualque comportent. &c. Secundum membrum distinctionis est quod iuramentum potest habere deteriorationem exitum. Secundo modo, non quod à principio illum importaret, sed propter id quod de nouo emergit. Quale fuit iuramentum Herodis in gratiam Herodiadis emissum quod quidquid ab eo peteret illi concederet. Potuit enim à principio esse licitum moderatione subintellecta si rem peteret honestam, postea verò proposita eius petitione debuit rescindi. Nam vt Hieronymus in sinonimis, ait, libr. 2. & refertur de conse. dist. 4. in male promissis rescindenda est fides. Et vt ait Ambros. libr. 1. de offic. & refertur eadem dist. canon. est etiam contra officium nonnunquam est promissum soluite sacramentum. Idemq; Grego. ad monet canon. xxi. dist. 1. 3. & Concilium Toletanum canon. duo mala. Et Augustinus sermone, de decollatione Ioannis. & refertur eadem dist. 4. cano. quod Dauid. Dauid & m. laude, commendat, qui cum iurasset Nabal Carmeli interficere, effectus ad opus succinctus prece Abigail illius vxoris propositum retractauit, illicque pepercit, nam fuerat iuramentum præ ira iniquum. De illis autem qui voluntatem abhorrent facere iurant, questione sequenti articulo secundo, alius offerretur apertior dicendum est. Tertium argumentum, de iuramento coacto est huiusmodi. Quandoque homo inuitus compellitur iuramento aliquid promittere, quos tamen, vt refertur

ca. verum, extra de iureiur. solent Romani pontifices nexibus iuramentorum absolueri: ergo non omne promissorium iuramentum est obligatorium. Ad hoc autem D. Th. supponit distinctione quatuor respondet. In iuramento. n. inquit coactio duplex est obligatio, vna qua iurans obligatur homini cui quippiam promittit. Et talis inquit obligatio per coactionem tollitur. Qui. n. vita inculca, indignus redditur cui seruetur fides. Alia autem est obligatio, quæ fit Deo propter iuramenti reuerentiam. Et talis inquit obligatio non tollitur in foro conscientie: quia optatus est damnum temporale sustinere, quam iuramentum violare. At vero tertio, quod in iudicio datur soluti repetitio. Quare potest qui iuravit, denunciare peccato, non obstanti quod iurauerit non denunciare. Quoniam obiectio talis iuri contra publicam iustitiam vergeret. Quarto demum, inquit, quod solent Romani Pontifices homines ab huiusmodi iuris absolute, non quasi decernentes non esse obligatoria, sed eorum obligationes ex iusta causa relaxantes. Hæc autem singula pendenda sunt. Et primum falsa videtur distinctio assertio, in iuramento coactio vnam obligationem, quæ fit Deo atq; altera quæ fit homini. Nam si aliqua fiet Deo, tunc ille coactus vt latro, cui in nemore iuramentum ab oppresso viatore præstatur nequit iuramentum illud in totum relaxare. Nam obligationem respectu Dei non posset remittere, immo nec ecclesia id posset, nisi ob superuenientem causam dispensare: quia ecclesia non potest votum Deo factum & multo minus iuramentum relaxare, & tamen relaxat, vt asseritur in d. c. rerum & r. 5. q. 1. in multis c. Ad hoc autem facile respondetur verba S. Th. non esse accipienda per calumniam, vt sonare videntur, sed secundum eius mentem: nempe in iuramento promissorio inesse duas obligandi rationes. Vbi. n. non dux sunt promissiones, vna Deo, & altera homini, sed vna tantum homini, quæ iuramento confirmatur, non est nisi obligatio vna duplex ratione constituta. scilicet virtute promissionis si est legitima, & virtute iuramenti, & ideo ille cui promissio fit remittere totam potest, & pariter ecclesia vbi metus in curia irrogatur. Nascitur hinc tamen aliud dubium circa secundum assertum, videlicet, quod illa obligatio coacti iuramenti non

tollitur in foro conscientie: vbi insinuat quod tollitur in foro contentioso. Et est argumentum. Quamuis cesset obligatio ratione promissionis coactæ, vt in priori membro assertum est: nihilominus postquam inane ratio obligandi respectu iuramenti, deberet iudex iurantem cogere iuramentum seruare postquam constat esse in conscientia obligatorum alias iustitia non satis in rebus manifestis provide ret. Syluester in verbo, iuramentum 4. rationem huius h. ne reddat, quod ecclesia cuiusmodi iurantes non cogit, propterea quod præsumit nunquam habuisse intentionem te obligandi: tunc autem ratio falsa est, immo ecclesia putat eum qui iuramentum coactum non seruat esse peritum, vt patet e si verò, & c. verum, extra de iureiur. quare dispensando in huiusmodi iuris non cenlet illa esse irrita. Respondetur ergo quod iustitia publica non attendit nisi ad pacem tranquillam, que statum reipublicæ, & ideo non debet iniuriis parere per vim illius ob idq; non cogit eiusmodi iurantes, sed si non impleverint iuramentum, eos ad Dei tribunal remittit. Nam vt C. de iureiur. admonitum est iurandi contempta religio satis Deum vltorem habet. Sed vigentiora argumenta sunt ad partem oppositam, nempe huiusmodi coacta iuramenta nequaquam coram Deo conscientiam ligant: enimvero iuramentum, quemadmodum votum, vt proxime dicebamus, vim non habet obligandi, apud Deum, nisi vbi materia est opus virtutis: si. n. sic res illicita, vel auctioris boni obstaculum, vel indifferens & vana, iuramentum non ligat, sicut neque votum. Iuramenti autem materia per coactionem extorsit, nullius est officium virtutis (supponamus enim incussum esse motum cadentem in constantem virum, de quo libro superiori explicatissime dictum est) ergo eiusmodi iuramentum non obligat apud Deum. Probatur minor præmissa materia eiusmodi iuramenti est ipsa materia promissionis: illa autem non est opus virtutis. Nam per se absque iuramento non esset iustitia promissum seruare: quia nulla in eo inest ratio debiti, quæ est de intrinseca ratione iustitiæ. Quare nec est actus fidelitatis, vt pote quæ inferenti vim nulla debetur. Neque verò est actus liberalitatis, quoniam illa non est donatio, quippe cum solum repetere liceat.

Argu. -
materia
maioris
energic.

Non est duplex obligatio: vna coactio in iuramento. Aliud dubium.

Neque verò est opus supererogationis. Nam beneficium præstare indigno, qualis est prædo qui vim infert, speciem habet mali. Sed quis forsitan illud promissum solnere, esse actum religionis propter annexum iuramentum. Contra hoc autem emergit argumentum. Etenim vt D. Thom. superius artic. 5. docuit, discrimen est inter votum & iuramentum, id enim quod quis vovit, quia Deo offertur, ipsa oblatione fit actus religionis; id autem quod iuratur non fit propterea religio, sed econverso reverentia diuini nominis, que est religio adiungitur ad confirmandum id quod per se erat virtus. Quare quod ante non erat actus religionis, per iuramentum non fit religio, imò nec per votum reliqua materia sit actus religionis, vt proximè dicebamus, nisi ipsa etiam sit materia alicuius virtutis. Secundò ad huius explicationem arguitur. Iuramentum promissorium nihil aliud est, quàm promissionis confirmatio. Nam sicut confirmatio donationis non est noua donatio, sed robur prioris, sic & confirmatio promissionis non est alia promissio, imò iuratio & promissio, vt supra dicebamus, sunt duæ rationes ad eandem obligationem appositæ. Promissio ergo est fundamentum obligationis rationis, que est in iuramento: In iuramento autem coactio nulla est promissio aut promissionis obligatio, vt D. Thom. planè facitur, quandoquidem, illa obligatio per coactionem tollitur: ergo neque eiusmodi iuramentum ligat. Et confirmatur hæc ratio, iuramentum sequitur vim materiam que promissionis: si enim promissio est de re vel illicita vel iniuri, iuramentum non ligat, ergo vbi promissio est nulla multo minus obligabit.

Tertio deniq; arguitur. Illa traditio pecunie non est, illi utilis cui datur, illi. qui iuramentum extorsit. Nam ille recipiens & peccat, & periculo se exponit nunquam restituendi, quod autem vile non est alteri nec sub voto cadit nec sub iuramento. Hæc omnia bene Caietan. dissoluit, cuius ergo proxima responsio summam elucidemus. Iuramentum coactum triplici ex capite existimandum est. Scilicet ex parte iurantis quam ex parte illius cui iuramentum præstatur, & tertio ratione materiae. Et quidem ex parte iurantis, si nihil aliud cõsideres, nullum est obligationis impedi-

mentum, quoniam secundum Arist. 7. Ethic. est illi adfir nollitio. Im quid, est tamen simpliciter volitum, vt ex p̄lo illius patet q; insaniens pelago merces in vndas projicit. Vnde Augu. coacta voluntas, voluntas est. Ex parte aut illius qui per vim iuramentum extorquet, si nihil aliud meditemur obstaculum obijciatur obligationi. Quare simplex promissio ratione inculli metus non teneret. Igitur vt obligatio ex illo iuramento oriatur, speculandum est, vtrum materia iurata, puta datio pecunie, sit actus alicuius virtutis, tum n (vt saepe dicitur) est iuramentum obligat. Differunt namq; votum iuramento, q; voti materia, si propriam consideres, non est nisi cõsiliij & supererogationis, materia verò iuramenti cuiuscunq; virtutis opus. Et quidem qui sic iurat, non tenetur sic dare pecuniam promissam, vt verè eam in dominiũ alterius transferat. Quippe cum al. er illud nũ acquirit. Nam & qui dedit repetere potest, & qui accepit restituere tenetur, sed tenetur ei illa tradere illa autem traditio si solum vt solutio promissi, existimetur, non est virtus, est nihilominus virtutis officium quatenus redemptionis, vexationis & molestiæ, & fortè vitæ, quam v. g. præda viarum oblietor adimere viatori parat. Est ergo tunc misero virtutis officium illa iurata pollicitatione propriam vitam protegere: tuncq; adeò erit charitatis officium, qua se quisq; diligere debet, & dum ob vitam alienam seruandam id iuratur, est officium misericordiae. Hac igitur ratione iuramentum illud obligat, quoniam seruare iuramentum nõ vergit in deteriorem exitum, sicut si res iuraretur illicita. Omne autem quod rationem non habet exitum obligat. Sylu. quidem in verbo, iuramentum 4. §. 7. tenet cum multis quos citat Iuricons. & putat esse opinionem S. Thom. quod si coactus ille iurans habet propositum se obligandi manet quidè obligatus, si verò illud non habuit minime obligatur: moderatio vero hæc non est vera, vt illico subsequenti argumento monstrabitur. Qui enim habuit intentionem iurandi, licet illam non habeat se obligandi, manet obligatus. Nam obligatio ex ipsa iuramenti natura si sit de re licita, necessario nascitur, secus si non intenderet iurare. Vtrum verò coactio liceat fingere se iurare absq; animo iurandi super quartum argumentum dicere præparamus.

Respon-
sio.

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

ramus. Sed forsitan inferas. Ergo elapso illo periculo, non tenetur qui iuravit promissum reddere, ut si quis dum tenebatur captivus iuravit in sui redemptionem certum as numerate, liber postea dum remeavit in patriam non tenebitur: quoniam cum iam violentia cessaverit, datio illa non habet redemptionis formam. Respondetur satis esse dum iurandum fuit exhibitum, sponsonem fuisse factum sub forma redemptionis. Nam virtute eiusdem iuramenti postea solutio eandem retinet redemptionis formam. Sed arguis rursus. Cur non etiam simplex promissio, postquam eadem habere redemptionis effigiem, non obligabit? Nam dicit S. Tho. q. tollitur per iuramentum. Caieta. respondet quod simplex promissio debet habere rationem commodi & vtilis respectu illius cui fit: illa autem redditio est illi predoni inutilis: sane cum delictum illi sit recipere. At verò profectò ratio hæc parum ad rem attinet. Nam si ego debeo pecuniam alicui, etiam ex promissione, & peto ad ludendum, vel ad eius dilapidationem, licet non sit vtile, teneor nihilominus dare. Ratio ergo in proposito est, quod ex natura ipsa rei promissio coacta vim promissionis non habet. Et ideo quamvis promissio verbalis habeat redemptionis formam, quæ quidem redemptio genere suo virtutis materia redditur, tamen per coactionem cassatur nisi iuratio illam confirmet, imò verò quamvis promissio non fuerit metu coacta, sed per aliam iniuriam: quemadmodum indignus vsurarior vsuras pronuntiat, non illas cogitur in conscientia reddere, nisi adiuravit. Decretum est Alexandri III. cap. debitores, extra de iuratu. vbi habetur quod debitores ad solvendas vsuras in quibus se obligaverant cogi non debent. Si verò de ipsarum solutione iuraverint, cogendi sunt domino iuramentum reddere, licet post repetitionem habeant. Quid si instantius queras quomodo si cassata est iuramentum eam confirmat? Respondetur quod quamvis materia iuramenti & promissionis sit eadem, eadem tamen sub illis diversa ratione. Promissio enim fit homini, & iuramentum per Deum, quod quidem etiam de re propria fieri potest: promissio ordinè habet ad hominem cogentem, sub qua utriusque ratione non est virtus. Ad obligationem verò iuramenti sufficit quod alia ratione sit vir-

tus, nempe vexationis redemptio. Quod autem iuramentum etiam coactum obliget in conscientia, habes eod. tit. c. si verò, & c. verum. citatum à D. Tho. & 1. q. 6. c. si quandoq; & sequentibus. In dubium autem immèditò profectò reuocatur, vtrum non seruare iuramentum coactum peccatum sit mortale, an verò tantum veniale. Immeritò inquam quoniam circa controuersiam concedendum esset mortale: quòd quidem est iuramentum cadens in materiam licitam, quæ est magni momenti: iuramentum enim rei licitæ ex genere suo obligat sub reatu mortali, nisi ex tenuitate materia, ut supra dicebamus alleuietur. Si ergo quis coactus iuraret dare pecuniam aliquanti ponderis, certum est, teneri solvere sub reatu mortali. At verò Panor. supra citato cap. si verò, quia rem à sua facultate alienam tractabat, aut obligatione non esse nisi sub reatu veniali, & fuit deceptus verbo illo in cap. verum, iam citato vbi ait Papa, quod qui non seruauerint eiusmodi coacta iurataque promissa, non ob hoc sùt tanquam pro mortali crimine puniendi: Sunt tamen illic distincta verba de culpa & pena. Ait enim primum Papa, quod ut auferatur materia deierandi non dicatur illis, qui coactè iurarunt, ut iuramenta non seruent: ergo non seruantes deierant in materia graui, ac subinde mortaliter peccant, id quod quæst. 98. de periurio, quæ hic sub sequitur art. 3. D. Tho. expressè asserit. Tamen si omnium sit inortalium periuriorum leuissimum. Quòd autem subditur non esse puniendos quasi pro mortali crimine, solum ad poenam ecclesiasticam refertur. Haud enim sunt illa pæna digni in foro ecclesiæ, secus verò apud Deum. Fortasse hic tamen sophista contra hæc asserta argumentetur. Eum qui iniustus iurauit non teneri promissum in totum soluere. Fac verbi gratia, promiserit centum, tunc arguitur. Si soluerit quinquaginta non amplius debet: nam iam aliter debet illi illa quinquaginta, ac perinde poterit fieri compensatio. Et eadem ratione si promiserit quinquaginta soluendo viginti quinque plene soluit. Respondetur tamen secundum id quod supra adnotauimus, quod non promissit pecuniam transferre in dominium alterius, sed verè tradere siue alter ei tantundem debeat, siue secus. Quapropter licet predo viatori centum alias deberet &

Iuramentum coactum siue mortale est.

Panor.

Sophisma.

Argu. de voto.

viator nihilominus iuravit dare centum, tenetur tradere. Seriosius tamen argumētum fieri posset de voto. Votum enim, vt ait. pro. explicatur sumus, magis obligat, quam iuramentum: votum autem metu coactum, vt lib. præced. q. 1. art. 1. demonstrauimus, nulla vi pollet obligandi, ergo neque iuramentum per metum extortum. Hoc autem argumentum illic dissoluimus. Notū enim quāuis eō quod sit Deo iustus obliget quā iuramentū, quod sit homini, nihilominus si iuramento non confirmetur, non est nisi nuda promissio: promissio autem coacta, etiam si fiat cum intentione promittendi, vt modo dicebamus, natura sua est cassā non solum illa, quæ sit homini, verum & illa quæ sit Deo: vt potest cui obsequium per eandem voluntatem non placet, sed quod sit sponte. Iuramentum autem si fecatur in materiam licitam sua ipsius natura obligat ratione iam exposita, quoniam est attestatio per facta, quā nescis esse fieri rei falsæ, atque adeo crimen si per iuramentum non reddatur vera. Quapropter si votum coactū iuramento firmetur, illa ratione obligabit licet sit dispensatione dignum. Sed & tertium idemque pugnavit adhibetur de matrimonio argumentum. Matrimonium enim metu cadente in constantem vnum contractum, neque in toto exteriori tenet, neque secundum conscientiam: ergo neque iuramentū. Patet consequentia, si quod vt ad matrimonium, sic ad iuramentū requiritur consensus, quare si coactū matrimonio officit, pariter obtulit: & iuramento: tū maximè quod matrimonij iustus est vinculum quā iuramentū. Nam si postquam quis iurauerit uxorem non ducere illam ducat, matrimonium est validum. Respondetur tamen à matrimonio ad iuramentū consequentiam non valere. Atqui nonnulli hac sunt discriminis ratione contenti, quod si matrimonij coactum tenet, non habet remedium, quo possit factum infestum reddi, eō quod matrimonium vinculum est indissolubile. Cetera verò promissa per vim iurata etiam si soluantur, possunt beneficio repetitionis recuperari. At verò ratio nō satisfaci. Nam etiam si que iuratione promittuntur repeti non possunt iuramentum esse seruandum: quia obligat ex natura rei. Bonavent. verò & Durā. & quidam alij in 3. dist. 39. meliusculam

eam rationem afferunt, nempe quod cum matrimonium Christianorum significet vniōem Christi & ecclesie, quæ est perpetua debet habere perpetuum a. q. indissolubile vinculum, ad quod non solum requiritur cōsentus, verum & liber cōsentus. At tamē non satis si iuriter nuptur libertas cōsentus ad matrimonij requisita in eo quod sacramētum Christianorum. Quandoquidem & coniugium etiam sub lege quoque naturæ liberum requirebat cōsentum. Dicendum ergo, quod matrimonium est quod à natura ad procreationē prolis constitutum est, ex sua ipsius natura perpetuitatem habet annexam: alius non esset nisi liberis educandis constitutum, perperitiam autem ex natura rei libertas exigit amari cōsentum. Nam quæ voluntas iustitiam dicitur Aristoteli nequeunt esse perpetua. Iuramentum autem quāuis coactū irreuerentia si non seruetur. Arguit autem quia forte contra, sequitur quod si quis iuramentis iurauerit cogere aliquid in uxorem tenet, iuramentū tenet. Respondetur, certum in primis esse esse iuramentū omnino relaxandum, sed tamen vnum dum non relaxatur, extet obligatio. Bonavent. loco citato respondet per tale iuramentū omni obligationem quare ille iurans acquirit, ante relaxationem cum alio contrahere nequit. Et re vera quāntum ad naturam iuramenti verum est, si fiat cum intentione iurandi. Nam quāuis sit contractum iuramenti illum contrahere aliter coactū, nihilominus non est adeo iniuriale eō malū, quin possit fieri materia redemptio nis vix atque adeo iustum tenere, sicut vbi nullum est iustum. De hoc autē in materia matrimonij latius. In tertio membro responsionis ait D. Th. quod postquam quis promissum illata vi iuratum soluit, potest id denuntiare iudici, aut prelati, etiam si per eundem metum iurauerit non denuntiare: quia illa iuratio est contra honorem commune. Quod quidē verbum non tenet offensa dispensandi anam. Arguit enim extat per se contra rationem. Nā denuntiatio videtur referri ad emendationē denuntiantis: accusatio verò ad publicam iustitiam, nepe vi iuratus puniatur: in proposito verò etiam si denuntians emendationem alienius neque proponat, neque verò speret, potest suam peccuniam repetere. Respondetur quod huiusmodi denuntiatio non est illata, quæ per se tenet nam

SOTO
de Iure
Legibus
DII
13

Argu. de matrimonio.

Argu. de voto.

nam correctionem sunt, sed iuri dica vt
 denuntians ius feruetur, si id modo proba
 verit: nihilominus hic proximus finis re
 ferri in commune bonum, qui est vt pe
 nes publicam potestatem semper sit facul
 tas civium iniurias repensare. Et ideo qui
 iuravit non denuntiare, iuravit rem illicita
 tam: atq; ideo non fuit iuramento deuin
 ctus. At vero profecto hac responsio scrup
 ulo non caret. Nam in primis ex ea colligi
 tur, quod si ille qui vim inferbat com
 pelleret alium iurare se nunquam denun
 tiaturum, potius deberet gladio succum
 beret, quam id iurare. Nam cum iuramen
 tum rei illicite sit peccatum, mors potius
 patienda est quam faciendum. Neq; hie
 rei discrete id se iurare, & tamen non habere
 intentionem iurandi: nam esset menda
 cium atq; ideo peccatum. Quod autem il
 latum hoc absurdum probatur. Illa qui
 sacculus pecuniam solvit non tenetur sub
 reatu peccati denuntiare: nam potest sua
 propriam pecuniam simul atq; iniuriam
 alteri remittere. Si forte ille esset tam nefa
 rius latro, vt charitate boni publici omnes
 teneretur illum denuntiare, aliud esset. Sed
 tamen supponamus non esse tam pestilen
 tem, sed hanc mihi irrogasse iniuriam, pro
 fecto non teneor eum denuntiare. Si ergo
 non teneor, sequitur quod gratia cauendi
 moris, possum iurare nunquam repe
 tere neq; denuntiare, imo iurare quod gra
 tis dono. Tamen illa donatio, quicquid e
 go dixerim, nunquam poterit securam red
 dere illius conscientiam, quo minus sem
 per ad restitutionem teneatur. Argumē
 tu profecto, cogit sub hac distinctione respō
 dere. Dupliciter namq; tale iuram potest fieri.
 Vno modo etiam si iurans requisitus a
 plato fuerit vel a iudice, & tale iuram neu
 tiquam est faciendum, neq; ob redimen
 dam vim, quia est iniquum. Quo ideo non
 obliat teneor requisitus denuntiare. Alio
 modo, quod mea sponte nō denuntiabo,
 nec repem, & hoc licitum est. Atq; hoc
 pacto D. Thom. intelligendum arbitror.
 In quarto membro respōtionis ait. Divus
 Tho. Pontifices eiusmodi iuramenta, non
 quidem irrita pronuntiare, nam sunt solida:
 sed relaxare nō & quod aut in illis dis
 pensare. Vbi primum adnotandum est, qd
 non omne iuram per illam iniuriam ex
 pressum, si iura spectes, consuevit ecclesia
 relaxare, sed duntaxat ea quae vi & metu

extorquentur, vt patet cap. si vero, & cap.
 verum, extra de iureiur. & cap. Abbas, de
 hie que vi met. ve causiunt, & c. 15. quest. 6.
 per totum. Nam iuramentum quod quis
 facit usurario solvendi vltura sine laxatio
 ne, videtur Alexand. III. iubere seruate ca
 non debitoris, extra de iureiur. Quamvis
 iurans iniuriam passus fuerit, quia plus il
 licite est voluntarij. Haud tamen absur
 dum esset illa relaxare: quandoquidem
 usurarius non habet ius recipiendi. Causa
 autem relaxationis coactorum prima
 est, quod plerumque habent involuntarij
 admissum. Quare 15. questio. 6. canon. si
 quandoque, aut illa iuramenta simpliciter
 non fieri ex corde, quod Deus potissimum
 inspicit. Secunda ne an la impuris nefa
 disque hominibus porrigatur vim honor
 inferendi. Est tamen vbi hic bene admonet
 Gaier. in eulayodi relaxationibus cauens
 dum, ne in blasphemiam cedant, aut in ec
 clasio contemptum. Si enim captivus apud
 in fideles sub iuramento per verum Deum
 sese obstringeret credendum sibi primum, re
 demptionis suae persolvere scandalum, et
 ser iuramentum postmodum illi relaxare
 ne solvere. Non enim solum Christiana fa
 milia, sed & Deus noster contempti apud
 illos tum maxime haberetur, immo vero
 si quis iurasset illi redire, quamvis esset in
 iuste captivus, nec redire sine periculo mor
 tis posset redeundum illi esset, antequam
 cum ingenti scandalo periculoque con
 temptus religionis nostrae iuramentum il
 li esset relaxandum. Etenim si gentilitas
 Romanum illum Regulum tam egregio
 praconio commendavit qui cum fide Car
 thaginensibus per falsos deos iurando im
 pignolata dimissus esset Romam illuc tur
 sus, vt cum capitis periculo suam fidem ap
 pud hostes liberaret: reuersus est quanto
 maiori fide & religione teneor Christianus
 promissis stare per verum Deum iura
 us? si autem esset persona Reipubl. valde
 utilis, tentanda esset procurandaq; repen
 sario & redemptio. Contra id autem quod
 diximus iuramenta non esse ipso facto ir
 rita, sed post iusta causa relaxanda, forte
 quis nobis obiecit canonem Abb. de his
 quae vi met. ve causi sunt, vbi clerico, qui
 per vim ecclesiam suam abiurauerat, pra
 cepit Papa ecclesiam restitui, quia quae
 metu (inquit) & vi sunt in irritum de bent
 reuocari. Vbi ab vi ratio illa non videtur
 ibi

Intus
abligia
oboni
vbi

Cauen
dū scam
dulum.

Argu

Argu
mol

Argu
egregiu

Argu

Argu

Argu

Relaxa
no coa
cti iura
menti.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ibi relaxari, sed irritari. Respondetur tamē quod illic non fuit simplex solum iuramentum coactum, sed re vera expoliatio prebendæ, quam Abbas illic clerico ademerat, & alteri contulerat. Et illa sunt que Pa pa irrita facit. Quartum argumentum de dolo iuramento est hoc. Nemo ad duo contraria simul obligari potest, sed contingit quandoq. cum qui iurat diuersam habere mentem quam ille habet cui iuramentum præstatur: ergo eiusmodi iuramentum non erit obligatorium. Responso in conciliandis duabus sententijs Isidori & Gregorij versatur, quæ sibi prima facie videntur aduersæ. Isidor. namque lib. sent. 2. & refertur 22. quæst. 3. canon quacūque sic ait. Quacūque arte verborum quis iurat, Deus tamen quæ conscientia testis est, ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Vbi in fauorem illius, cui præstatur iuramentum videtur admonere iuramentum dolum obligare, licet ille qui iurat animum non habeat se obligandi. Gregorij vero 26. lib. Moral. verba sunt. Humane aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant: diuina vero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Vbi videtur in fauorem iurantis vergere, videlicet quod si non habet mentem obligandi se, non sit obligatus. D. vero Thom. hos patres concilians ait, quod quando intentio iurantis est dolosa, quia scilicet intendit alium decipere & supplantare, tunc habet verum sententia Isidori, videlicet quod iuramentum est seruandum secundum sanum intellectum eius cui præstatur iuramentum. Id quod ex verbis subiunctis Isidori colligit dicentis, quod dupliciter reus ille sit, qui & nomē Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit. Si vero iurans dolum nō adhibeat, tunc locum habet sententia Gregorij, nempe quod æstimanda sit obligatio iuramenti secundum intentionem iurantis. At vero profecto conciliatio hæc D. Tho. nonnulla indiget explanatione. Ille enim qui dolo iurat tribus modis potest aliam habere intentionem quam aliter intelligit, cui iuramentum præstatur. Vbi primo notandum iuramentum dolum, vt supra diximus, ab effectu sic nuncupari, nempe quod fit intentione fallendi. Et ideo qualitas hæc proprie conuenit iuramento promissorio, quod secū affert obligationem aliquid faciendi, vel non facien-

di ex iuratione pullulans. Tamen si in affectu nonnunquam in fit & dolo cum qua fallum animo decipiendi iurat. Fallitas ergo iuramenti consistit in hoc quod verba iurantis foris prolata, eius menti non consonant. Est autem in iuramento promissorio tria extere considerate, nempe promissionem & iuramentum, quo illa confirmatur, quæ tunc præsentia sunt cum sit iuramentum, & præterea executionem seu impletionem promissionis, quæ in futurum expectatur. Quibus utique tribus totidem intus in mente iurantis, respondendum, neque intentio promittendi seu obligandi se, & intentio iurandi, & intentio implendi iuramentum. Et quidem vbi sola hæc tria deest, si addint alia: duæ citra controuersiam omnibus est in confesso iuramentum esse obligatorium. Nam si quis intendit non solum iurare, verum & se iusto vincere, illis duabus intentionibus ligatur. Intentio autem non implendi est quidem iniqua, sed tñ non magis vinculum iuramentū tollit, quam si post præstitum adueniret. Et manifestū est ob id quod quis intendat, non id obesse iurare quod debet, nequaquam absolutam obligationis nexu. Rursus si quis fingit se iurare, non tamē habet iurandi animum, liquidum quoque est obligationem nullam cui ri ex natura iuramenti. Quoniam cum iuramentum sit actus humanus, vbi absque intentione iurandi, nullum existit iuramentum. Dubium ergo restat, quādo quispiam medio se habet modo, nempe quando intentione quidem iurandi, iurat tñ absque intentione obligandi se iuramento; seu quod idem est, id promittendi quod iurat. Hæc enim casu multi sunt, qui censent nullam obiri obligationem, & præcipue Iuriscōsulorū, quos refert Syluest. modo citatus in verbo iuramentum 4. quorum adeo sententiam sequitur. Et ponit exemplum in eo, qui coactus iurat. Et re uera verba Gregor. citata videntur primo sonare huic opinioni patrocinari, ut ait, quod iuramentum debet æstimari secundum intentionem iurantis, atque adeo si ex corde obligatio nō oritur, apparet nullam existere. Et confirmatur, quia cum iuramentum non sit nisi promissionis confirmatio, vbi re vera non est promissio, nulla videtur reliqua iuramenti obligatio. His veruntamen non obstantibus, respondetur quod vbi vera adesse intentio iurandi, & si desit intentio promittendi

Quartū
argūde
iuro do
loso.

Isidor.

Gregor.

Explica
tio iura
mēti do
lo.

SOTO
de Iure
Legis
DII
13

fionis & obligatoris, nihilominus subfequitur obligatio. Et ratio est, quod obligatio est naturalis iuramenti effectus, ita scilicet illi innatus, ut igni nativum est calefacere. Quare sicut repugnat ignem adesse & non calefacere, sic & iuramentum existit & sine obligatione. Vbi autem quis cum intentione iurandi iuramentum profert, vera est iuratio: vera ergo inde existit obligatio. Quod circa non est in homines potestate in obligationem à iuramento se movere. Haud enim ex iurantis voluntate pendet, verè iurare, & tamen sine obligatione. Ratio autem ex his quæ in fronte articuli, & postea super solutionem primi argumenti S. Tho. adnotabimus, colligitur, contemplabimur namque secundum D. Tho. duas veritatis rationes iuramento promissorio inesse scilicet & illam quæ est ratio assertoria, videlicet ut cum quis quid iurando promittit, simul habeat implendi intentionem, & præterea, ut postea in executione, si materia sit licita, id faciat verum quod iuravit, & iuramentum clarum est ferri in vitam: Nam si tantum eaderet in priorem, sensus iuramenti promissorii non esset nisi, iuro me promittente, seu vere me habere intentionem iurandi: & tunc sequeretur iuramentum promissorium non esse nisi me: & assertorium, atque adeo licet postea in executione ille qui iuravit nequam iuramentum impleat, non ideo fiet per iuratum. Nam in intentione faciendi salua esse tota vis iuramenti: hoc autem est falsissimum. Nam utroque modo sit homo per iuratum, scilicet & non habendo intentionem implendi quod iuravit, & postea id non implendo ubi adiunt alij comites. Fit ergo consequens ut iuramentum feratur in vitam: veritatem. Ex quo videtur, nullum sit consequens quod ex prima veritate enascitur: nexus & vinculum ad secundum. Sed ais hoc non concludi, quod ubi est intentio faciendi quod iuratur, oriatur obligatio, vel ubi est intentio obligandi. Imò verò ex hoc quod ille qui iuravit tenetur hinc intentionem se obligandi, quod subinde faciendi, quod iuravit: alias mendaciter iuraret ac perinde deieraret, sublequitur quod si nequam illarum habeat, sola ipsa intentio iurandi, quæ suapte natura & iure secum alias ambas deberet afferre comites, perinde est causa obligationis ac si vitam illarum adesset. Et per hoc ad

auctoritatem Greg. ex qua videtur consequi quod tunc iuratio non nascitur ex corde, respondetur eo ipso quod in corde ille habeat iurare, ex eodem corde simul pullulat iuramenti obligatio. Ad aliud verò quod ubi non est promissio, neque intentio promittendi, non est iuramenti obligatio. Respondetur quod cum quisquis intendit promissio iurare, teneatur simul promittere, & se obligare, perinde ex sola intentione iurandi oritur obligatio, ac si se intenderet obligare. Hic ergo est casus sententie Isidori, nempe quod iuramentum tenet, sicut ille, cui iuratur intelligit. Atque hoc D. Tho. censet iurare in dolo, quod nihil iuranti suffragatur. Quod ergo si quis exterius iuret profertendo verba & tangendo Evangelia, intus tamen non habeat iurandi animam? Respondetur in illo casu non esse verum, sed fictum iuramentum, & tunc hæc loca verba Greg. quod Deus non habet illud pro iuro: Ipse enim mentium scrutator videt iuramentum non nasci ex corde. In foro autem exteriori omnino ab ecclesia quæ per externa verba iudicat, reputatur iuramentum: pariter modo in prætorio civili. Sed nunquid in conscientia qui sic iurat, tenetur id implere. Respondetur minimè quidem, ex vi iuri, ut potè quod nullum est, atque adeo neque contra illi veniens, per iuratum reus fiet. Teneri autem potest alijs legibus, verbigratia: Si quis ut puella frueretur quæ sui copiam illi facere renuerat, antequam sponsalia illi iuraret, profectò si verbis iuravit, tenetur lege iustitia fidem promissis servare. Et pariter in quibuscumque alijs contractibus ubi interuenerit, Deo ut des. Verinde gratia cauendi scandalum, si quis solenniter iuravit, quamvis fidem in re alicuius momenti, proculdubio si non posset plane persuadere se non verè iurasse, tenetur hinc iuramento sub reatu mortali stare, ne scandalum daret, habereturque in opinione aliorum per iuratum. Contra hæc autem duo responsionis membra arguitur sic. Qui iurat sine intentione obligandi se ad seruandum promissum, in virtute iurati sine intentione iurandi: ergo superuacaneum est hæc duo distingui, ut ad conciliandum cum Isidoro Grego. in Probatur antecedens, animus iurandi secum hæc annexum propositum obligandi: nam alijs, ut dictum est, esse per iuratum: ergo qui non habet intentionem obligandi, sic non habet intentionem iurandi. Eorum namque quæ

Sensus Isidori.

Sensus Grego.

Dubitatio.

Argumentum.

Solutio argumenti contrarium respondetur. Ad illa.

connexa sunt, vno sublato auferatur & al-
 terum: Responderetur annexa quidem esse
 de iure in hoc sensu, quod qui proposi-
 tum habet iurandi debet habere idem sub-
 iudice obligandi se & seruandi promissum:
 in facto vero sicut potest esse: primum si-
 ne alio sic & utrumque aliorum sine pri-
 mo: Et ratio est quia quicunque actio ex-
 terior deliberata, secum natura sua asser-
 gendi intentionem: & ideo ass. per for-
 malem negationem mentis excludatur,
 semper intelligitur vna conuenire cum
 actione: Intentione autem semper in exter-
 na iuratiōe includitur, dum illud & ad-
 uertitur, fiat & qui iurat non illam pecu-
 niam vel spiritum remoueat. Quare
 qui non habet animam se obligandi
 iurandi quidem circa materiam iura-
 menti quae est promissio, non tamen circa
 ipsam iuratiōem, si non vere iurat: Ex se-
 cundo autem membro emerge dubium
 vitam iurate exterioris fide sine intentione
 iurandi sit peccatum mortale: quoniam de
 veniali non est dubium, quando quidem
 qui dicit se iurare, & non iurat, mentitur.
 Ceterum impraesentiarum absolute absque
 ulla distinctione an esse mortale pecca-
 tum, siue ille qui sic iurat: spontaneè iu-
 ret legitime requisitus sine per iniuriam
 illata vi. Et intelligitur responsio quando
 planis verbis non loquutus exterior iu-
 rat: Et ratio eius est quod exterior illud
 iuramentum ferat, supra mendacium,
 scilicet seruandi promissum, quod non in-
 tendit seruari: Mendacium autem inquit
 non solum est contrarium vero iuramen-
 to interiori, sed etiam exteriori. Nam
 quemadmodum cultus exterior idolorum
 habet animum colendi, quod Marcellinus fer-
 rar egisse peccatum est mortale: quia ap-
 plicatur cultus eius non debetur. Ita & al-
 iud testimonium: Deus est mihi testis
 est actus religionis: applicate mendacio est
 irreuerentia mortalis secundum illud: Qui-
 cunque me erubuerit coram hominibus,
 siue & filium hominis erubescet &c. Qui-
 s id facit metu humano per Deum fidei
 iurat: Et tunc quae iuramentum iure exi-
 gitur, opinio haec contra hanc habet verita-
 tem: tunc siquidem illa fictio iurandi: perni-
 ciosum est mendacium, cum eius modi requi-
 situs iurare sincere teneatur, quoniam vero per-
 vim & metum postulatus, non apparet vlti-
 adeo certa: Demus n hominem in uero-

re ab impuris latronibus inuolum, quibus
 hac forma iurare cogitur: Iuras mihi
 tam numerare pecuniam? & responderet sic
 iuro sine intentione in iurandi. Arguitur
 sic, vel fictio illa ob id esset mortale deli-
 ctum, quod vera ille habet intentionem fa-
 ciendi contra iuramentum: & hoc non, quia
 iuramentum nullum est, sed simplex men-
 dacium: tum quia dicit se iurare, & non iu-
 rat, tum quia significat se datum & non
 habet reale propositum: quare nullum est
 illic mendacium iuramento firmatum, vel
 esset mortale, quia mendacium est pecni-
 ciosum, & hoc non, quia cum non tenta-
 tur iurare, nemini facit iniuriam. Argo-
 metum est argumentum, in iuramentum arbitror
 Caietani opinionem, & id est: Qui cum ille
 tunc ridet sic iuro, non solum est iuramentum
 actu signato, ut dicitur loquutus, sed non so-
 lum aliter se iurare: si non solum esset sim-
 plex mendacium: sicut si nolens reman-
 qua diceret sic volo: sed est iuramentum in actu
 exercito: Etenim sicut cum dicit, ego lo-
 quor, non solum significat loqui, sed
 verè illud exercet: Pari modo cum ait, sic
 iuro, perinde est ac si dicas, Deus est mihi
 testis, me pecuniam exhibiturum, aut per
 Deum pecuniam dabo. Unde ad argum-
 tum responderetur esse mortale, non pro-
 pter iniuriam illatam alteri: sed propter
 illam irreuerentiam, qua fit Deo saltem
 exteriori asserendo nomen eius in testimo-
 nium falsi. Ex quo fit dicere illa verba ma-
 terialiter in tali casu, non esse mortale, nisi
 ille qui cogitur non habens intentionem
 iurandi sic responderet dico ego iuro: ut
 caperet illa verba nunc materialiter: &
 ideo non iuraret, imò nullum esset pecca-
 tum iuxta verbum Hiero. in canon. riu-
 lem. 22. q. 2. ubi ait vilem esse non non-
 quam simulationem, & pariter si respon-
 detet, dico Deus est mihi testis. Totum
 hoc capitur materialiter. Si autem dicitur
 ret, dico quod Deus est mihi testis, tunc ca-
 peretur personaliter, atque adeo veritale
 mortaleque esset per iuramentum. Quod si
 sus quis arguat, sequeretur inde quod si
 quis exterior iuraret sine intentione iura-
 di, iuraret tamen verum, & mortale quoque
 vim committeret. Est verbi gratia deca-
 pilolus quispiam, qui asserit quidem verita-
 tem, cuius est certus, sed tamen requi-
 situs ut iuret, ait se iurare & iurus non iurat.
 Quod autem id loquatur patet: nam con-
 traucit

SOTO
 de iure
 Legibus
 III
 13

Turame-
 tum si-
 tum v-
 trum sit
 mortale
 Caietani
 argum-
 tum de
 iura-
 mento
 argum-
 tum de
 iura-
 mento
 argum-
 tum de
 iura-
 mento

De iur-
 mento
 verbi
 gratia
 simala
 non i-
 fici

trauenit nisi iuramenti qui est veritatis confirmatio quam fingit se confirmare & non confirmat. Quare cum mentis dissonet, erit abusus iurandi, atque adeo mortale per iurium. Immo apparet illud diuini testimonij, vtpote quod foris adducitur & animo non firmatur. Hic Caiet. impræsentiarum propter hæc argumenta asserbat esse mortale. Sed hoc profecto non modo non est certum: immo cetero esse falsum si generatim affirmetur. Credi derim in quâ quod ubi quis lege cogitur iurare, scilicet uel a iudice vel ab illo cui interest, mortale sit crimen iurare sine intentione, etiam verum propter iniuriam quæ legi infertur & illi cui interest. Vbi autem per vim & metum extorquetur iuramentum, profecto nimium est ius rigidaque assertio illum cõdemnare ad mortale. Nam tunc non habens intentionem iurandi, nullam illi infert iniuriam, qui iuramentum extorquet neque uero legi aut Deo. Nam illa uerba iuratoria non adhibentur mendacio. neque ille proprie facit contra finem iuramenti, neque testimonium Dei saltem mortaliter illudat, quandoquidem neque intus neque extra falsum iurat, sed solum fingi per testimonium illud veritatem confirmare, quam re uera non confirmat: quod erit fortè ueniale peccatum, quia est mendacium officiosum, sane quo quis iniuriam sibi illatam cauet. Hactenus de his qui planis uerbis contra mentem iurant. Proximum ergo est, vt dicamus de iuramento, quod uerbis fit simulatorijs. Vtrû qui alteri iuramentum præstat promissoriû simulatorijs uerbis, animo nõ implendi, promissum nec se obligandi, mortaliter peccet? dixerim simulatorijs: nõ si planis uerbis iuret, cum intentione iurandi, & mens intus sine aliquo moderamine si nõ implete neque se obligare, manifestum corrolarium ijs quæ dicta sunt appenditur, illam intentionem iuramento contrariam, esse peccatum mortale: quoniam est intentio facienda contra quam iuramento tenetur. Dubium ergo existit, quando illa intentio est cum aliqua restitutione. Syluester namque loco citato ait, quod si quis coactus externis uerbis absolute iuret seruare promissum, neque tamen absolutam habeat intentionem simpliciter implendi, sed mente tacitus apud se intendat dare si debet, quidẽ simulator in hoc consistit, quod uerba sunt

absoluta, mens uerò conditionata. Ait inquam illud iuramentum nullum esse peccatum in quo atque sensu intelligit textum illum Hieron. c. uile 22. q. 2. ubi ait, uilem esse nonnunquam simulationem. At uerò duplici hic distinctione opus est. Quoniam, aut exterâ uerba relata ad mentem iurantis plane falsa sunt: aut æquiuoca. si in uos sensu uera, & in altero falsa: aut denique ea arte prolata: ut alter cui iuramentum exhibetur ipse callere nequeat. Secunda distinctio est ex parte iurantis. Aut enim ab eo exigitur iuramentum, quod iure facere tenetur, uidelicet a suo prolato iuridicè aut a priuata persona, cui ratione contractus iurare tenetur, aut exigitur per vim aut per iniuriam, ut illi contingit, qui in nemore incidit in latrones, vel si iudex contra ius illud uult extorquere. His suppositis prima statuitur generalis regula, si uerba exterius prolata respectu intentionis iurantis, planè falsa sunt, id est menti eius dissona, uniuersim & absque ulla exceptione est peccatum mortale. Id quod presenti exemplo monstratur, ubi extra sine restrictione iuratur & in mente non habetur absoluta intentio, neque iurans excusatur per illam mentalem restrictionem, dabo si debeo aut iuro dare si debeo. Nam postquam illa uerbis non explicat, sed uerba sunt absoluta, non consonat os menti, sed ficta est iuratio; quia intus non fit absolute, vt explicatur extra. Quem ideo casum comprehendit sententia Aug. super Psal. 23. relata eadem causa & quæstion. can. in dolo. ubi ait In dolo iurat, qui alter facturus est, quam promittit. Quapropter quantumcumque per vim & iniuriam fuerit iuramentum extortum, factumque ad redimendam uitam erit mortale periculum. Sententia ergo Hieron. non habet hic locum. Nam quod ait uilem esse quandoq; simulationem, intelligitur ubi simulatio absq; ulla fieri potest falsitate. Quando autem simulatio fit in uerbis quæ uel sub æquiuoco, uel artificiose, profertur, ita ut sensum possint recipere, quæ iurans intendit, licet eum alter non percipiat, tunc si iuramentum iure petitur, non licet tali amphibologia uti propter iniuriã quæ fit illi qui ius habet petendi. Quando uero uillata petitur, licitum est ea fraude petentem deludere. Verbi gratia. Si iniurius ille nequam sic rogaret. Iuras mihi

Rúso.

Genera
lis regu
la.

Augu.

Quãdo
uerba
sunt æq
uoca.

De iura
mento
uerbis
simula
torijs fa
ctis.

Syluest.

mihī tantam numerate pecuniam? & aliter responderet sic iuro (abique I.) nō esset peccatum mortale, sed simplex mendacii: quia forte nihil tūc uret. Item si Dei nomen lingua illa qua fit iuratio, diuersum quoque aliud habuisset significatum. liceret illud intelligendo, dicere testis mihi est Deus quamuis alter Deum cœli intelligeret. Aut si altero interrogante. Iuras mihi numerate pecuniam? aliter respōderet. Tibi iuro numerate: non ut esset sēsus, Numerare tibi, hoc est soluere aut tradere: sed tibi iuro apud me pecuniam recense: quādoquidem, numerare utrunque significat. Quare tale iuramentum esset verum, iustum, & prudens atque adeo consonum documento Hieron. in canon. citato, vtilem. Quoniam tunc simulatio (quoniam absque falsitate fieret) vtilis esset. Quam obrem sententia Isidori, quacunque arte verborum, &c. non esset eiusmodi iuramentis contraria: quoniam intelligitur, quando iuramentum est, aut falsum, aut alteri contra ius praiudiciale.

ARTICVLVS VIII.

Viram maior sit obligatio iuramenti, quam voti.

Cum tam votum, quam iuramentum inter officia sint religionis non immeritō inter se conferuntur, vt exploretur vtra sit maior obligatio, votine an iuramenti? Ad quam quæstionem D. Thom. vnicā conclusionē affirmatiua respondet vōtū ex ratione sua magis est obligatorium, quam iuramentum, idque duabus rationibus persuadet Prior est. Vis obligandi primum pensari debet ex obiecto, vide licet ratione illius, cui fit obligatio: votum autem promissionem dicit Deo factam, iuramentum autem nonnunquam fit homini, licet fiat per Deum: Sanctior ergo est ac subinde maior obligatio voti. Posterior verō ratio procedit ex causa & radice, vnde eiusmodi obligationis pullulant, vtraque enim ex diuina radice nascitur. Quapropter tam iuramentum, quam votum (ut supra monstratum est) ad religionem attinet: tamen si diuersimode. Nam obligatio voti ex fidelitate nascitur, quam Deo in promissis ei factis debemus, ut il-

la persoluamus: obligatio autem iuramenti oritur ex reuerentia, quam eidem debemus. Vt quod per eius nomen alicui peccemur, reddamus: infidelitas autem fidelitati contraria peior est, quam irreuerentia, nam includit illam: siquidem infidelitas species quadam irreuerentia est, non tamen vice versa includitur ab illa, Potest enim quispiam alterum per irreuerentiam dehonestare, quamuis nullam ei fidem ligat. Quo fit, ut infidelitas, ac praesertim hominis, ad Deum maxima sit irreuerentia: ergo votum ex ratione sua magis est obligatorium, quam iuramentum: quādoquidem eius violatio magis est propter infidelitatem facilega.

Conclusio facilis est, tum ut intelligatur, tum etiam ut credatur, si modo votum significata ex superioribus supponatur. Votum enim ut lib. superiori dicitur, magis est promissio facta Deo iuramentum autem contestatio veritatis, qua fit per Deum: & nonnunquam promissio, quæ fit homini. Quare votum propinquius sublimiorique ratione habet Deum pro obiecto, quam iuramentum. Iequitur enim de iuramento per se, quod non est votum: Cum enim ait, Promitto hoc Deo, Deo te sine aliquo medio subditis deborem tumque adeo creditorem ac demeritū tui promissi. Cum autem quidpiam promittis homini per Deum, non Deo promittis, sed homini te reddis obnoxium. Neque Deum creditorem & dominum constituis tui promissi, sed te ipsum, & quasi de iussorem. Quare non solum fractio voti, est fractio fidei Deo debita, & fractio iuramenti non nisi violatio eius reuerentia: immo verō ipsa eadem reuerentia Dei impudentius violatur in fractioe voti, quam in fractioe iuramenti. Atque cum ob rem Sancti Thom. non fuit contentus ostendere, quod infidelitas in fractioe voti ex natura fidelitatis est prior, quam irreuerentia, quæ emergit ex fractioe iuramenti, sed adiecit infidelitatem fracti voti esse irreuerentiam, eandemque maiorem illa quæ est in periuurio. Maiorem enim irreuerentiam facit famulus heri suo, cum eundem illi frangit, abusuque eum contemnit, quā adducendo cum in se se falli. Cuius ratio est, quod directus est regione magis facit contra rationem dominij, quod habet supra

Conclu.

supra ipsum. Accedit præterea, & alia excellentia voti, quam ar. 1. diximus iuramentum antecellere. Nam licet tam obseruatio iuramenti, quam voti, pertineat ad religionem, tamen votum suam etiam materiam facit actum religionis. Dum enim elemosynam voues, illam in Deum per religionem refers, & ideo ipsa elemosynæ erogatio est imperatus actus religionis, materia autem iuramenti minimè. Imò reuerentia iuramenti ordinatur ad confirmandam veritatem promissi. Et ideo promissum illud non refertur in Deum, sed in hominem, ob idque votum interius pertinet ad religionem, quam iuramentum, tamen si seruari quoque iuramentum sit religionis officium, quia est reuerentiam facere Deo. Sed nihilominus consilium est vt supra diximus, vouere, non autem iurare sine necessitate. Atque adeò ex hac parte peius est votum defringere, quam iuramentum. Conclusio autem hæc quantum ad naturam rei attinet, intelligenda est. Nam posset ratione grauitatis materiæ, vel aliud de eousque augeri scelus peritij, vt sceleratus esset, qui fractio voti. Equis enim ambigat enorminus esse crimen iuramentum frangere soluendi homini decem millia aureorum, quæ constante iustitia illi debebat, quam fractio illius voti, quo quis elemosinam decem nummorum Deo vouerit. Cæteris ergo partibus, intelligendum est aut paulò plus aucta iuramentum materia. Hæsitabit quis forsàn circa illud verbum D. Thom. Infidelitas irreuerentiã continet. Nam inter homines adeò videtur diuersa vitia, vt vtrumque possit sine altero exister. Responderetur autem bifariam. Primum, quod inter herum & subditum neutiquam infidelitas absque irreuerentia esse potest, tamen si e conuerso irreuerentia interuenire valeat aliqua præter infidelitatem. Et de infidelitate hæc loquitur propriè S. Thom. Secundò autem responderetur, quod etiam infidelitas inter pares, & domini ad seruum, licet videatur irreuerentiam non includere, nihilominus infidelis omnis sceleratus quodammodo est despector alterius. Quare & dominus cum infidelis est seruo, illum contemnit & quadam tenus irreueretur. Idem que accedit inter pares, quapropter omnis infidelitas speciem quandam irreuerentiæ continet.

Argumeta D. Tho. facillima sunt. Primum est, votum est simplex promissio, iuramentum autem diuinum testimonium promissioni adhibet, est ergo præstantius. Respondetur, quod licet hæc parte videatur iuramentum excellentius, votum tamen plus ex parte obiecti excellit, quia fit Deo. Secundum, votum nonnunquam Deo factum iuramento confirmatur: id autem per quod aliud confirmatur, robustius videtur, & fortius. Respondetur, & est notanda responsio, quod iuramentum non adhibetur voto, eò quod sit fortius per se vinculum, sed quia est aliud vinculum. Et ideo licet sit minus, additum tamen alteri implicatiorem facit nexum. Tertium, obligatio voti immanat ex deliberatione humana vouentis: obligatio verò iuramenti ex diuina veritate quæ assertur in testimonium, ergo est fortior. Respondetur, quod quamuis obligatio voti pendeat humana deliberatione vouentis, & ex illa sola parte non habeat tantã vim quam iuramentum, tamen quia per deliberatam voluntatem promissio fit Deo, ex parte diuine maiestatis, cui maxima debetur fides, nascitur votum maius robur, quam iuramentum ex diuina reuerentia.

1. Argu. S. Tho.

Argu. 2.

Argu. 3.

ARTICVLVS IX.

Utrum in iuramento fieri possit dispensatio.

Decisioni de obligatione iuramenti annexa est inquisitio de eius dispensatione vtrum licet sit obligatorium, possit tamen eius obligatio per dispensationem extingui. Et responderetur vnica conclusione affirmatiua in iuramento cadit dispensatio. Probatur primo per locũ à maiori: Voti vinculum vt proximè dictum est, arctius est, quam iuramenti, super illo autem potest dispensatio fieri, ergo & super isto. Secundò autem adhibetur ratio altera explicatior: Necessitas dispensationes, vt de uoto in superiori libro dicebamus, inde emergit, quod contingit officium aliquod uniuersaliter consideratum esse licitum, vtile & honestum, secundum autem particularem euentum, vel in honestum reperti vel nociuum, atque adeo tunc neque legis

Conclu. s. modera. no.

Dubiũ.

gis neque voti, debet esse materia, ut si q. pergrinationem vouit, quæ post obitulum est alteri officio, quod ille ad maiorem Dei gloriam & ecclesiam maius cõmodum potest exhibere, hoc autem ipsum v. si venire potest in iuro, nam si id quod quis iurauit, sit postea in honestum, repugnat iustitiam, & si sit nocuum, repugnat iudicio, ergo pariter in iuramento locũ habet dispensatio. Materia hæc illis consulis, quæ de voti dispensatione superiori libro disputauimus, facile patet. Sũt nihilominus inter votum & iuramentum duo aduertenda discrimina, quibus res fit aptior. Differunt. n. tum ex parte obiecti, quod votum fit soli Deo, iuramentum uerò fieri potest homini, tum ex parte materiae, quod propria materia voti est opus supererogationis, quod superiori libro de clarauimus, materia autem iuramenti cuiuscunq; opus uirtutis, ut ius suum unicuique seruare, & c. Ex his pullulant duæ aliæ differentia in dispensationibus meditando. Prior quantum ad illos, qui dispensare possunt. Enim uerò quamuis Papa dispensare valeat in voto, quod est maius, non tamen in iuramento, quod est minus. Haud enim relaxare potest iuramentum quod homo homini præstitit id soluendi quod ei debebat. Et hoc neq; accidit ex minore facultate Papæ neque ex dignitate iuramenti, sed ex natura contractus qui iuramento cõfirmatur. Enim uerò quia est vicarius Dei potest votum, quod Deo fit, in id quod ei gratius est commutare. At quoniam facultatem non hêt tollendi alteri quod suum est, nequit ei iniuriam inferre, cui præstitum est iuramentum illud relaxando. Et vice versa, quamuis priuatus homo in voto, quod Deo fit, dispensare nequeat, quia non est eius vicarius, ille tamen cui iuramentum præstitum fuit, potest illud relaxare, non quod cumulatorẽ habeat facultatem, quam Papa, sed quod est dñs bonorum suorum, & ideo sicut potest illam donare, sic & iuramentum sibi exhibitum remittere. Quare illa uon est dispensatio, sed remissio donationisq; debiti. Secunda differentia ex parte materis, est quod in commutatione dispensationeque votorum ad id tantum atendi debet, quod Deo sit magis placitum, in iuramenti autem relaxandis cauenda est iniuria, ne fiat tertiæ personæ. Atqui per has easdem re-

gula de irritatione censendum. Postea quidem pater irritate votum filij citra legitimam ætatem, & maritus votum uxoris. Ac perinde omne iuramentum quod spociem habet voti, ut si vxor iurasset peregrinationem, aut ieiunium, & pariter si filius ante quartum decimum annum ingressum iuraret religionis. At uero in illa iuramenta, quæ sunt homini, sicut cuius utiq; præiudicio relaxari nequeat, non habet paterfamilias tam liberam potestatem. Et sic intelligitur lex Numeri 30. ubi æqua facultas marito conceditur ad relaxandum tam iuramentum quam votum uxoris, & patri ad relaxandum tam iuramentum, quam votum filij. Idem quoque in re canonico habetur ex concilio Elibertano. 22. quæst. 5. cano. pueri, sed habenda est ratio contractus iuramento confirmati. Quando enim pater, aut maritus irritate potest suorum contractum tunc filius, & vxor nexu iuramenti soluantur, quia tollitur eius materia. Si autem contractus illum nequit irritare, tunc neque iuramentum. Ob id quæ quandoque consultius erit ut huiusmodi iuramentorum dispensatio, & relaxatio ab ecclesiæ prælati dispensentur. Ex his duæ regule dispensandi in iuramento colliguntur. Prima, quod hominis præiudicio cessante, nempe tertiæ personæ, Papa, ut in omni uoto potest rationabili causa dispensare, ita & in omni iuramento, quippe quod, ut dictum est, minoris est uinculi. Secunda ad discernendum, quænam iuramenta solus Papa relaxare possit, quæ uero Episcopi, ad id competendi sunt oculi, utrum si esset uota, solus Papa, an uero Episcopi possent illa remittere. Exempli gratia, in tribus uotis nempe religionis, castitatis, & Hierosolymitanæ peregrinationis, solus Papa dispensare potest. Fit ergo consequens, ut in similibus iuramentis earundem trium religionum ad solũ ipsum dispensare pertineat. At quia in alijs omnibus uotis, nempe aliorum peregrinationum, ieiuniorum, & c. Item non ludendi, aut non uenandi, & c. Episcopi dispensare possunt, ut in similibus iuramentis fortiori ratione idem Episcopi dispensandi facultate fungantur. Primum argumentum S. Thomæ est, ut id promissorium ueritatis requiritur, cum necmine tamen dispensari potest, ut contra ueritatem

Duo discrimina inter votũ & iuramentum.

Duæ aliæ differentia.

SOTO
de Iustitia
& Iure
Legibus
III
13

veritate de presentibus, vel præteritis asserendo iure, ergo neque ullus potest dispensare super iuramento, quod quis de futuro fecit. Respondet D. Th. illationem nullam esse. Quando enim super iuramento promissorio dispensatur, non est tendit dispensatio, ut qui iuravit, contra iuramentum faciat, ut si manente iuramenti vinculo faciat contra. Et in hoc patet est promissorium asseritorio. Nam sicut ius diuinum est, ut nemo asserendo falsum iuret, ita ut quod iurando promissit, obliuiscatur, si adinat a iij comites, præceptum autem diuinum non est dispensabile. Sed effectus dispensationis est, ut id quod sub iuramento cadebat, sub illo amplius non cadat. Ut si quis iuravit ieiunium, quod postea obliuisculum est vberioris virtutis, sicuti de voto dictum est. Materia autem asseritoris, quæ est præterita, aut præsens veritas postquam iuratum est, non est mutabilis: nam ad præterita non est potentia, & ideo dispensatio in illa fieri non potest: id dispensare autem in ipso actu iurandi, videlicet ut iures falsum, esset contra præceptum diuinum. Materia autem promissoris, quia est de futuro, variari potest: ut quæuis fuerit prius idonea, quæ sub iuramento promitteretur, fiat postea inidonea, ut impleatur, atque in hoc dispensationis ratio consistit. Secundum argumentum est, iuramentum in eius commodum fit, cui præstatur: ille autem non videtur tale iuramentum relaxare posse: ergo multo minus Papa, vel alius, cui nihil iuramentum interest. Responso est bifariam quempiam posse alteri rem aliquam iurare. Vno modo, quando illi id pollicetur quod est ei utile: cui adeo iuramentum illud interest. Et ideo à tali iuramento potest ille iuramentum absolueri: quia potest ius, quod habet alteri remittere. Alio modo, quando quis alteri id iurando promittit quod ad diuinum attinet honorem: quælibet sunt opera pietatis & religionis: ut religionem intrare, eleemosinam erogare, &c. Et tunc, inquit, ille, cui sit promissio non potest iuramentum absolueri: quoniam iurationes huiusmodi non sunt proprie homini, sed Deo. Nisi forsitan promissio conditionalis esset, ab illo homine dependens, cui fit. Ut si quis alteri ingressum religionis iuraret, si illi expedire videretur. Est ergo solutio præsens discretè obseruanda, ut intelligamus non omnem

promissionem quæ verbo fit homini, re vera illi duntaxat fieri. Posset enim ignarus facile deceptus credens quidquid iurat amico in eius facultate esse, illud remittere: cum tamen regula sit fallax, sed ad materiam respiciendum est. Quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, vel aliud eius commodum facturum, id verum est: quando vero id quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis, materia ipsa sua natura ostendit speciem habere voti, quæ Deo fit. Ut si ingressum religionis, ieiunium, peregrinationem, seruitium hospitalis, & similia iures. Quod si contra arguas, sequeretur quod si ego amico iurarem pondus auri in dotem suæ filie elargiri, non posset ille mihi remittere, sicut si absolute illud iurarem. Nam dotare virginem videtur opus eleemosinæ, ac iubeat pietatis atque ad eum esse votum, hoc autem videtur durum. Respondetur quod huiusmodi promissiones sunt ancipites: & ideo videndum est, quo animo fiant. Etenim si promissio fit homini in gratiam ipsius humano more, iure potest ab illo amico relaxari: sicut ipsa puella idem sibi præstatum iuramentum posset remittere. Si vero promissio fit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti, quod ab homine relaxari non potest. Pariter si iurasti pauperi ipsum alere, speculandum est, quo animo id fecisti, videlicet an animo id Deo vouendi, an solo proposito te illi pauperi obligandi. Priorem obligationem relaxare ille nequit, potest autem posteriorem. In alijs vero materijs profectio res est dubia: ut si iurasti amico non ludere, aut non venari: si n. animum habuisti illi tantum promissionem facere, illique te duntaxat obligare, ille tibi potest remittere: secus, si per viam religionis id fecisti. Itaque quotiescunque huiusmodi iuramenta speciem habent voti, licet facta sint altero mouente homine, & ut illi rem faceret gratiam relaxatio pertinet ad Episcopum, vel Papam, secundum qualitatem materiæ. Et ideo quando absolute fiunt, ita ut quis fecit, discretè nequeat, quem animum habuerit censenda sunt, propter naturam materiæ, vota iuramento firmata. Tertio argumentatur S. Thomas, & eos explorat qui dispensare possunt, & dispensandi causas. Et est eiu modi. Episcopus potest dispensare in votis vulgaribus, exceptis tribus soli Papæ referatis: Soto, de Iust. & iur. C. c. ergo

Argu-

Tertium arg.

Secundum arg.

Notandum solutio:

ergo eadem ratione posset in iuramentis: quod tamē videtur esse contra iura, que iuramentorum relaxationes Papæ videntur remittere: vt ca. verum extra de iureiur. **Q**uestio ergo est, vtum par sit facultas dispensandi in iuramentis & in votis? Respondet autem qua uor membris. Primū est quod vbi iuramentum sit, aut de re illicita aut de impedimento maioris boni, multa opus est dispensatione, sed prius nullatenus est seruandum, posterius verò, licet seruari possit, consultius tamen est vt non seruetur. Secundum membrum est, quod vbi iuramentum ambiguitatem habet, licitum ne sit, aut conduens, aut nocuum, seu simpliciter in genere, seu in tali casu, tunc Episcopus dispensare potest. Subintelligitur tamen tribus illis exceptis, scilicet religionis, perpetuæ castitatis, & peregrinationis Hierosolymitanæ. Tertium membrum est, quod vbi iuramentum manifestum est esse licitum vtile & honestum, non videtur locum habere dispensatio, nisi aliquid melius occurrat in commune bonum conferens. Et hoc, inquit ad potestatem Papæ pertinere videtur. Quartum assertum est, ad vnumquēque pertinere irritare iuramentum quod à sibi subdito factum est, circa ea quæ eius potestati subduntur: vt pater irritare potest iuramentum puellæ, & vir vxoris: vt habetur Num. 30. quod iā supra expositū est. Quartum vero membrum non nihil habet ambiguitatis. Haud enim vt hic D. Tho iuramenta distinguere, in quibus solus Papa dispensare potest, & in quibus potest Episcopus ex natura materiæ, sicut in votis, vt scilicet referuntur Papæ, & alia committantur Episcopo: sed ex conditione & qualitate ambiguitatis: nempe vt illa de quibus ambigitur, an sint conduentia, subdantur Episcopo: reliqua verò referuntur Papæ. Nos in proximè contrarium dicebamus. Id quod ratio comprobare videtur. Nam si votum, astrictius vinculum est, sit, vt tantam facultatem habeat episcopus vt vniuersa iuramenta, quantum in vota, nisi expressè sint reseruata: Respondeatur, quod quantum ad rigorem rationis, & iuris, non asserit D. Tho. contrarium: sed quantum ad æquitatem, & vt tutius conscientijs consulatur, consuevit ecclesia res magis arduas ad Papæ tribunal deferre. Ad quam, vt habetur de baptismo, & eius

maiores sunt maiores causæ referende. Et ideo nemo hic de verbo ambiguitatis fallatur, vbi enim res iurata, ambigua est, sine expediens, facilius est dispensatio: & ideo committitur episcopo. Quia quantum materia est magis ambigua, tanto est certius, & clarius dispensandum esse. Quando verò res iurata non est ambigua, sed palam est fuisse licitam, maior est ambiguitas, an sit dispensandum, difficilius que adeo est dispensatio: quia re vera id non licet, nisi vbi res maioris commodi superuenit. Et ideo reseruat Papæ. Quæ de causa, vt inter arguendum adnotauit D. Tho. cano. si verò & verum, extra de iureiur. & cano Abb. de his que vi met. ve cau. si quæst. sexta per totum, & alij complures iuramentorum dispensationes à solo pontifice maxime leguntur fuisse. Et ita præcipuè obseruandum est quando iuramenta sunt hominibus quibus interest. Illa enim nunquam, aut vix vquam, & tunc maxime de causam, sunt relaxanda. Haud enim negauerim, quin episcopus etiam id possit, nisi sint expressè reseruata. Vt sunt iuramenta super statutis collegiorum, scholarum, & ecclesiarum, quæ sunt Papæ, quorum dispensationes sibi reseruat. Ac præcipuè illa, vt D. Tho. hic insinuat, quæ super bonis ecclesiasticarum rerum dispensandis sunt. Hæc enim iuramenta ne facile eadem bona dilapidentur, Papæ solita sunt reseruari: Illa verò iuramenta quæ super beneficijs sunt, licet plenariè ad Papam pertineant, tamen si quis clericus iurauerit non acceptare præbendam, nec ecclesiæ seruire, episcopus vbi expediret reseruit, poterit super eiusmodi iuramentis dispensare, imò & cogere, vt accipiat scilicet Greg. coegit Flor. Archid. accipere episcopatium, vt supra citauimus cano. Floren. dist. 85. Et autem hic apprimè obseruandum, quod sicut de voto dictum est, nemo in iuramentis sine legitima causa dispensare valet. De quibus autem causis, non opus est hic alium meditari tractatū, præter illum, quem de voto libro proximo, quæst. 4. art. 3. scripsimus: vbi eas latè simè dilucidauimus. Consuevit enim super iuramentis bifariam dispensari. Aut directe aut indirectè. Directè autem, ratione subditæ materiæ, vt modò de rebus beneficijs que ecclesiasticis dicebamus: in quorum dispensationem Papæ plenissima sunt

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

jur potestate, atque adeo facultate in iuramentis dispensandi, quæ in illam materiam seruntur ratione venditionis, aut commutationis eorum. Quocirca in omni iuramento dispensabili dum fit, subintelligitur nisi superiori potestati rationabilis visa fuerit dispensatio: vt patet c. venientes, extra de iureiur. Imò vt de voto dicebamus, quantumcunque quis iuret non potest dispensationem, neque illa vti, potest vbi ratio id planè poposcerit præalato iuramentum patefacere, & si ille voluerit dispensare, potest illa vti: sunt enim huiusmodi iuramenta & facta & fictilia. secundo dispensat ecclesia ex officio propter causam: vt de iuramento coactò dictum est, cuius dispensatio in odium illius fit, qui vim intulit, & vbi quis deceptionem aliquam, vel nimiam sollicitudinem contra consilium iurandi allegaret. Sed in hæc etiam dispensare valet episcopus, Et pariter in odium excommunicatorum, iuramenta quæ illis sunt, relaxantur, vt patet l. 5. q. 6. cano. nos sanctorum, & can. iuratos. Fit denique dispensatio alias ob causas, vt si licentius iurat non recipere doctoratum nisi in tali vniuersitate, & post superuenit causa iusta a libi recipiendi, Papa dispensat, non alius, si statuta sunt illius. In summa, vbi cuncte cedit in commune bonum nisi tertiæ personæ iniuria fiat, legitima esse potest dispensatio. Indirectè verò fit dispensatio, quando subtrahitur materia iuramenti, vt si Papa episcopum functione sua priuat, aut regem regno subditos absoluit, ne iuramento obediens illi amplius teneantur. Et pariter si statuta reuocat, quæ quis iurauit, eo ipso iuramentum nexu iuramenti absoluit. Hæc autem omnia plana sunt. In dubium autem repetere quis impræsentiarum posset, vtum si Papa in iuramento sine causa illegitimo dispensat, dispensatio teneat, sic vt qui contra iuramentum deinceps fecerit, non sit periuirus? Exempli gratia, si ego iurauit pecuniam debitam creditori meo soluere, quantumvis Papa non me absoluerit possit ab illo debito: quin virtute iustitiæ reddere conuincat, vtum si absque vlla causa dispenset in iuramento, tollatur mihi religionis ratio, qua in super obligaba, vt liber sim à perituro etiam si non soluam. Hoc autem satis lib. 1. discussimus, q. 7. art. 3. in dispensatione legunt: quod post lib. 7. de voto refum

psimus. Et ideo hic citra disputationem respondemus, minimè dispensationem esse validam. In illa enim quæ sunt de iure diuino, & naturali, dispensatio nequiquam cadit. Cum ergo de iure diuino fit, vt qui vouit, reddat, atque adeo quod quis iurauit, quamuis illa vincula ex voluntate voluntatis, vel iurantis nata fuerint nequeunt profectò sine causa tolli. Et multo minus, quando iuramentum fit alteri cui interest vt exèplo proximo modò explicabamus. Nam illi cui pecuniam debeo, non solum id interest, quod illi soluere teneor, verum & modus, quo teneor. Et ideo absque illius præiudicio, vt in principio dicebamus, relaxare Papa illud iuramentum nequit. Quare si id sine vrgentissima causa facere attentaret, relaxatio, nisi fallor, non teneret. Cætera vide in libro superiori de voto.

ARTICVLVS X.

Virum omnibus cuiuscunque conditionis liceat absque discrimine quocunque tempore iurare.

Cum iuramentum actus sit religionis, & nonnunquam necessarius, merito in calce eius disputationis queritur, vtum omnibus id competat, an aliqui ab eo præstando cohibeantur. Ad quod D. Thom. supposita distinctione, tribus conclusionibus respondet. Iuramentum enim & ratione Dei, per quem iuratur, æstimari potest, cui maxima debetur reuerentia, & ex parte iurantis hominis, qui in testimonium suæ veritatis illo indiget. Prima ergo conclusio est ratione prioris considerationis duo hominum genera in solenni iurandi officio iure denotantur: nempe pueri ante annos pubertatis iurare nõ coguntur. Periuiri verò & infames ab eodem officio arcentur. Secunda: Ob eandem reuerentiam iurare in sanctis solènter, nisi à ieiunio fiat non reputatur honestum, vt 2. q. 5. Corin. Papa definiuit can. honestum. Tertia conclusio: Et secunda ratione prouenit, vt personas egregiæ dignitatis iurare solènter non deceat, quales sunt sacerdotes. Debet enim esse tanta auctoritatis, vt citra iuramentum sit eis adhibenda fides. Vnde 22. q. 4.

Conclò prima.
Secūda, conclu.
Tertia conclu.

Dubium an dispensatio si sine causa sit valida.

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

cap. si quis presbyter, habetur quod sacer-
dotes ex leui causa iurare non debent.
Quarta conclusio: In necessitate, vel pro
magna utilitate licitum est illis iurare praeci-
pue pro spiritualibus negotiis: etiam in
diebus festis, in quibus cura tales casus
non licet.

Conclusionis istae omnes habentur in
iure: sed sunt dextero legitimeque sensu in-
telligendae, imprimis prima tam de pueris
quam de periuuris habetur 22. q. 5. can. par-
uuli. Et illico can. pueri explicatius desi-
gnatur aetas, nempe quod ante annos 14
iurare non cogantur. Sed perspicue differe-
tiam, quod pueri non coguntur, si iurare
renuerint. Si autem vigeret in illis ratio ap-
paruerit, & vltro se ad iurandum obtule-
rint, quantum ad ieiunium illorum cano-
nicum, non apparent repellendi. Periuuri ve-
ro etiam si iurare voluerint cohibentur. Et
ratio discriminis est, quod pueros solus na-
turalis defectus aetas facit non esse factis
ad iurandum idoneos. Et iureo factus illos
ius admonet, vt iurare caueant: periuuros
vero vitium ipsum in idoneos reddit. Et
qua ratione non coguntur iurare pueri, ar-
centur, & a iurando funiosi. Moderati tam-
en sumus conclusiones de iuramento so-
lenni, quod ad publicum testimonium exi-
gitur. Nam de illo & iura loquuntur &
D. 1. hom. intelligit, vt in solutione secun-
di patebit. Ex quo fit consequens, quod qui
periuurus antea fuit, dum priuatum, vt reli-
quum vulgus iurat non magis peccat, qua
reliqui: neque dum iterum deierat, illud
singulare periuurium habet duplicem mali-
tiam: vnam scilicet, quia periuurium, atque
alteram, quia fit post aliud. Imo vero per-
iuurus non quicumque a ferendo testimo-
nio repellitur, sed ille, qui reus in iudicio
factus est periuuri, atque adeo condemnatus.
Quocirca licet quis priuatum pluries
mendaciter iuraerit, non ideo est a testi-
monio ferendo cohibendus. Circa secun-
dam conclusionem, venerationem adno-
tato, quae iuramento debetur. Nam quam-
uis ceremonia illa, vt nemo nisi se iunus ad
solum iuramentum admittatur, non sit pro-
fus necessaria, reputabatur tamen olim in-
honestum aliter fieri, vt quasi ad sacrosan-
ctum sacramentum altaris, sic ad iura-
mentum accederetur: nempe vt iuraturus at-
tenti animo se cum reputaret, certissimum
ne esset, id quod sub iuramento asserturus

accedebat. Quapropter, & alijs circumstan-
tijs exornabatur iuramentum, scilicet iura-
tione loci, vt nemo nisi in templo, & super
altari, & libro euangeliorum attollet, quae
sacerdos in manibus teneret: quasi antem
bunal Dei tremebundus iuramentum pre-
staret. Vnde homil. 1. 5. ad populum Chry-
sostom: Non in a gemo & deploro quod
in vis iugulatos, audiens, licet gemo, &
lachrymis prosequor, & horresco, cum vi-
deo quem piam prope mensam hanc colla-
cet altare vententem, & manus impone-
tem, & euangelij iuramentum attactis, Iudaeis
& apud Ethnicos, vt inter Romanorum
problemata apud Plutarchum extat, nemi-
ni Hebraeum sub testio iurare licebat: sed
s. b. odio, quasi in Iouis praesentia, vt iura-
turus adhiberet quantum iudicium
praestando iuramentum deberetur. Tertia con-
clusio: nempe vt honori ille faceret Iouis deo
se iurare ne pro leuibus iurent loco capio, non
cano. si quis presbyter. 2. q. 4. habetur. Vbi
adhibetur, quod vice iuramenti per auctori-
consecrationem interrogentur, & 22. q. 3.
cano nullus primo caueat, ne vilis ec-
clesiastico ordine quicumque laico cuiquam
super euangelia iurare praesumat. Adici-
tur autem eodem canone, si quis presby-
ter, & in proximo, presbyter, quod in cer-
tis causis, nempe ad purgandam suam in-
nocentiam, & pro alijs causis spiritalibus
iurare eis liceat. Fuit enim etiam in lege
nature tanta sanctitate habitum iura-
mentum, vt a personis integre vitae & in-
merita: a fidei illud peire nefas esset. Vnde
& inter eadem Romanorum problemata
refert Plutarchus quod viris ingenijs & nobi-
litate insignibus iusuradum tormentum
genus erat: ieruis namque & mancipijs non
deserebantur iuramentum, sed in eorum
rapiebantur, vt quaestione ab illis con-
queretur ve ritas: liberis vero & ingenuis,
quos torquere non licebat, idem repone-
batur iuramentum ad extorquendum ve-
ritatem, quod seruis tormentum. Con-
ponebat praeterea eorum religio, vt nequa-
diali flammis neque sacerdotibus iurare li-
ceret, sed simplex eorum assertio pro iura-
iurando duceretur. Quod si cum ista iuratio-
ne religionis sanctitate ab usum notitia
tum conferas, non poteris non locum
deplorare, in quem Christiana religio hac
parte deciderit. Admittuntur enim im-
mo, de improviso abripiuntur ad iura-
dam

Nota.

Conclu-
sionum
modera-
tio.

Iusura-
di vene-
ratio.

adum sine defectu cuiuscunq; fortis homines, nempe bubalci, muliones, baiuli, ebrij & belluones, neq; verò in templo, sed vbi ius iurare absq; vlla præmeditatione coguntur. Neque verò sacerdotibus idem honos habetur, quem iura sanxerunt, sed promissive vti seculare vulgus iurare coguntur, imò ipsi se offerunt. Quæ de re adeo iurandi religio iam viluit, vt periuria, pro minimis delictis habeantur: Sed de hoc q. seq. art. 3. iterum: vbi de tertio comite repetendus est sermo. Primum argumentum D. Tho. Th. est, iuramentum ad confirmationem inducitur, vt ait ad Hebr. 6. Pau. Vnicuiq; autem suum dictum confirmare congruit ergo quicumque iurare potest. Responso ad minorem præmissam dirigatur. Quidam enim sunt quos ob proprium defectum dicta sua iuramento firmare non decet. Alij verò, quos propter firmitatem suæ auctoritatis eo non indigent. Secundum argumentum sumitur ex Chrylos. hom. 44. super Mat. c. 23. vbi ait. Si aliqua causa fuerit iurandi, modicum videtur facere, qui iurat per Deum; ed qui iurat per euangelia, maius aliquid fecisse videtur. Quibus dicendum est: stulti, scripturæ propter Deum facta sunt, non Deus propter scripturas. Quibus verbis edocet grauius esse iurare per Deum, quam per euangelia. Quicumque autem & quocunq; tempore communi locutione iurare per Deum consueuerunt: ergo à fortiori omnes cuiuscunq; conditionis possunt per Euangelia (quod leuius est iurare,) responderi D. Tho. interpretando Chrylostomum, nempe quod iuramentum secundum se consideratum grauius est, cum sit per Deum, quam cum sit per euangelia. Nam, vt ait ad Publicolam Aug. Quanto fortius est id, per quod iurauit, tanto iuramentum strictius obligat. Nihilominus econuersò propter modum iuramenti potest fieri grauius, dum sit per euangelia solenniter, tum quod cū sit solenniter sit cum maiori deliberatione, quam dum sit priuatum per Deum: tum etiam quod maius esset tunc scandalum periurij, quia publicitus fit. Et ideo cohibita sunt personarum aliquæ conditiones, à iuramento solenni per euangelia, quæ iurare, vt reliquum vulgus, per Deum permittuntur. Quæstione autem sequenti ar. 3. de hac re iterum. Tertium argumentum D. Tho. est. Idem esse effectus non potest contra-

riarum caussarum: excluduntur autem aliqui à iuramento propter defectum, vt pueri & petiuri: ergo nulli debent propter excellentiam excludi, vt sacerdotes. Responderetur non esse absurdum, quod in priori præmissa negatur, nempe, vt aliqui excludantur, quia maioris sunt auctoritatis, quàm vt eos iurare deceat: alij verò, quia minoris, quam eorum iuramento stetur. Quartum denique argumentum est: nullus homo in hoc seculo tantæ auctoritatis est quàm Angelus Nam vt Matt. 11. ait Christus, Qui minor est in regno caelorum, maior est Ioanne Baptista: Angelus autem, vt Apocalyp. 10. legitur iurauit per viuentem in secula seculorum, ergo homo quantumcunq; sit dignitatis, iurare potest. Responso autem est, quàm in primo art. copiosè delucidauimus. Enimverò, vt Deus minimè è ob id iurat, quod necesse habeat asserta sua per aliquid fortius confirmare sed ad ostendendum immobilitatem illius quod iurat; sic & Angelus non iurat, nisi ad ostendendum id quod affirmat, ex immobili infallibilique Dei dispositione procedere. At verò quoniam homines non iurant, nisi vt certiora dicta sua faciant illi qui sunt eximie dignitatis, iuramento non indigent.

Arg. 4.

Angelorum iuratio.

QVÆSTIO II.

DE PERIVRIO.

S. Tho. 2. 2. quæst. 98.

ARTICVLVS I.

Vtrum falsitas requiratur ad perivrium.

Vnamus D. Th. aliū ordinē seruauerit inter quæstionē de iuro, & hanc de perivrio materiam superfluous in terferens: quoniam tñ non est mihi animus illam, quæ laetissima est materia modo tractare, ordini cōsentancum duxi virtuti iusti extremum periurij vitiū adiungere, quā q. Sententiā Magister in 3. dist. 39. disputauit. Est ergo primus quæstionis articulus, vt moris est D. Th. generalis: Vt r̄. l. vniuersum omni periuri falsi-

Conclusio.

Ccc 3 tas

Arg. 1.

Arg. 1. ex Chrylos.

Gratius iurim per Deum, quæ per Euangelia.

Arg. 3.